

2020. ŐSZ

OPERA

**JONAS
KAUFMANN**

*„Nyitottnak kell lennünk
az új megoldásokra”*

GŐZERESZTŐ
KAROSI JÚLIA

Gyermekkar50

HAJZER NIKOLETT

VESZEDELMESE
ÉDEN

BARTA DÓRA

KELETI ÉVA
Balettrajongó

#joyelectrified by

AZ ÚJ BMW
VEZÉRSZÓLAM

5

BMW 530e plug-in hibrid kombinált átlagfogyasztás: 1,3–1,8 l/100 km; kombinált CO₂-kibocsátás: 31–41 g/km.

BEKÖSZÖNTŐ

Tisztelt Operabarátok!

A Magyar Állami Operaház Eiffel Műhelyháza új játszó- és próbahelyet, műhelyeket, raktárakat, és nem utolsósorban látogatóközpontot foglal magába, mely a nagyközönséget, de remélhetőleg az iskoláskorú gyermekeket is közel hozza az Operához: megismerteti, bemutatja az intézmény rendkívül összetett tevékenységét, s reményeim szerint ezáltal is megszeretteti a zenét, bővíti az operabarátok tábort.

Az Eiffel-csarnok, mint az ún. Északi Járműjavító vezérépülete, csaknem másfél évszázadon át a magyar vasút legfontosabb szentélye volt.

A járműgyártás vidékre telepítése révén kiürült, s időközben műemléki rangra emelt épület méltó otthonot teremtett az Opera hiányzó vagy mindeddig szétszórta elhelyezkedő infrastruktúrájának elhelyezésére.

Érdekes, izgalmas, építész számára az életben egyszer adódó feladat e komplexum megálmodása. Az eredeti alkotó művének maximális tiszteletben tartásával egy fedél alatt kell létrehozni egy rangos, talán egy újabb évszázadot kiszolgáló középületet, s az összes olyan ipari üzemet, műhelyeket, raktárakat, háttérintézményeket, melyek mind-mind a világszínvonalú operajátszás céljait szolgálják.

Az előzetes várakozást a pandémia miatt megcsúszó folyamatos üzem reményeim szerint igazolni fogja. Számtalan, eddig fel sem tételezett lehetőséget tartogat a megvalósult épület. Az alaprajz szervezése, magas szintű technikai felszereltsége, de különösképp az intézmény vezetőségének szenzációs kreativitása újabb és újabb rendezvényeket, váratlan hasznosítási megoldásokat ígérnek.

Az elhagyott, ipari funkciót veszített csarnokok művészeti célú hasznosítása világtrend, amelyet számos közismert európai példa is igazol. A gyártástól, és a huszonnégy órás napi igénybevételtől mentesített Operaházunk, Erkel Színházunk így a rendezvényeit és előadásait igazi ünnepi rangra emelheti. A Bánffy-terem színpada a próbafolyamaton kívül különleges, egyedi opera- és balettprodukciók bemutatására is lehetőséget teremt.

Az Eiffel Műhelyház nem kíván és soha nem is lesz szakmai konkurenciája a két operai játszóhelynek. A térbe elsőként belépő látogató számára a visszafogott, díszítménymentes kortárs belső architektúra meghökkentő világa más viselkedést is sugall. Az ezáltal teremtett otthonossággal hitem szerint a művészek, a színpadi munkások, a közönség és a látogatók számára is szerethető helyszínné fog válni a használat során.

Üdvözlettel:

Fotó: Magyar Művészeti Akadémia Arcképcsarnoka

Marosi Miklós
vezető tervező,
Széchenyi- és Ybl-díjas építész,
az MMA alelnöke

Fotó: Ora Hasenfratz

OPERA

ERKEL

EIFFEL

BALETT

BALETTINTÉZET

ZENEKAR

KÓRUS

GYERMEKKAR

3 Tisztelt Operabarátok!
Marosi Miklós beköszöntője

6 A mágus megérkezett
Jonas Kaufmann-interjú

10 Nevetve sírni, sírva nevetni
Alexander Ekman kaktuszairól

12 A féktelenség ára
Rátóti Zoltánnal beszélgettünk

14 Csak a szellemiség lehet autentikus
Interjú Almási-Tóth Andrással

16 Molière az operaszínpadon
Vajda János nyilatkozott

18 Utazás a lélek legmélyére
Barta Dóra-interjú

20 „Nem tanultunk meg semmit hiába”
Hajzer Nikolettet kérdeztük

24 Új megoldásokat keresve
Bátori Éva és az Opera Nagykövetei

28 Kölcsönös büszkeség
Mahler és az Operaház

30 Játzó tér
Új programok az Eiffel Műhelyházban

32 A jazz szabadsága
Karosi Júliával beszélgettünk

34 Karmesterből karosszériamester
Interjú Tóth Sámuellel

38 Végül a zenéé a döntő szerep
Bóka Gábor és Molnár Szabolcs nyilatkozott

42 „Nem sportszerű magunkat Olaszországhoz hasonlítani”
Dívat: Schiffer Miklós

46 Színházi formák
Operaházak: Brnói Nemzeti Színház - Janáček Színház

50 Tovább bővül az Opera DigiTár adatbázisa
Archív

52 A karmester és a főrendező
Fricsay Ferenc és Hevesi Sándor

54 Fakanál és penna
Gasztronómia: Mendelssohn

56 Fellélegezve
Nyári előadások

58 Fűre lépni szabad!
Parkfoglaló

62 „El lehet mondani az igazságot úgy, hogy ne fájjon”
Balettrajongó: Keleti Éva

OPERA A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

FELELŐS KIADÓ: Ókovács Szilveszter főigazgató
 KIADVÁNYKONCEPCIÓ: Heimberger Zolt
 SZERKESZTŐ: Filip Viktória
 KÉPSZERKESZTŐ: Iványi Jozsefa
 ARCULAT: Mátai és Végh Kreatív Műhely
 KORREKTOR: Hajdú Lívia

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: NYOMDA: CÍMLAPFOTÓ: HIRDETÉSFELVÉTEL: LAPZÁRTA: Megjelenik 20 000 példányban

Mátai és Végh Kreatív Műhely
 Keskeny és Társai 2001 Kft.
 Emmer László
 marketing@opera.hu
 2020. augusztus 24.
 ISSN 1789-4093

SZERZŐK: Belinszky Anna | Braun Anna | Csabai Máté | Filip Viktória | Jászay Tamás | Jávorszky György | Karczag Márton | László Ferenc | Merényi Péter | Ménes Márta
 Mona Dániel | Pallós Tamás | Papp Tímea | Szabó Z. Levente | Ur Máté | Verasztó Annamária

FOTÓ: Belicza László Gábor | Berecz Valter | Csibi Szilvia | Dömölky Dániel | Emmer László | Éder Vera | Illés Ádám | Katerina Lexmannova | Kummer János | Magyar Művészeti Akadémia Arcképcsarnoka | Nagy Attila | Operaház Archivuma és Emlékgyűjteménye | Ora Hasenfratz | Pályi Zsófia | Rákossy Péter | Rózsa Erika | MTI Aaron Poole A.M.P.A.S | Felix Loechner

A mágus megérkezett

Szerző: Filip Viktória, Jávorszky György

Foto: Emmer László

Régóta vártuk, hogy újból hazai operaszínpadra álljon napjaink talán legkiválóbb tenorja, Jonas Kaufmann. Az Eiffel Műhelyház *Parkfoglaló* gáláján, a csillagos ég – és némi tető – alatt teremtette meg sajátos zenei atmoszféráját, majd a szabadtéri eseményekre jellemző nehezítő körülmények ellenére is bűvkörébe vont minden jelenlévőt. A nézők hangos ovációban törtek ki vagy átszellemülten hallgatták, a tücskök a beálló csendben olykor ciripelni sem mertek, és az esőfelhők is egészen megfélelkeztek magukról.

Dacolva a világjárvány árnyékával, augusztusban Budapesten üdvözölhettük, ami nagy öröm számunkra, hiszen 2016-ban betegség miatt sajnos le kellett mondania az Erkel Színházba tervezett, a Simándy József előtt tisztelgő gálán való fellépését. Milyen szempontokat kell figyelembe vennie egy ilyen döntésnél? Hogyan és mikor dől el, ha nemet kell mondania?

Nagyon egyszerű: ha beteg vagy, ne énekelj! Különbön tönkretelheted a hangod, és ki vállalna felelősséget ilyen kockázatért? Természetesen megérttem azokat, akik sok pénzt költöttek utazásra, szállodára, belépőjegyekre, majd csalódniuk kellett, mert lemondtam a koncertet. Viszont abban is biztos vagyok, hogy nem akarták volna azt hallani, hogy küszködöm, hogy épp kárt teszek a hangszálaimban. Az ének olyan, mint az élsport: csak úgy működik, ha egészséges vagy.

Ha már itt tartunk: hogyan érintette a koronavírus-járvány okozta kényszerszünet, és milyen az újrakezdés? Júliusban a Grand Théâtre de Genève-ben már volt egy dalestje, és a Metropolitan Opera *Met Stars Live in Concert* élő közvetítésorozata-

© Parkfoglaló, Eiffel Műhelyház, 2020. augusztus 19. | Foto: Kummer János

tát is ön indította a bajorországi Polling kolostorából.

Megpróbáltam a legtöbbet kihozni a helyzetből: kicsit visszavenni a tempóból, pihenni, a dolgok jó oldalát nézni, a lehetőségeket keresni. Felhívtam a zongoristámat, Helmut Deuschot is, akivel ugyan harminc éve ismerjük egymást, de most volt esélyünk egy sokáig elhanyagolt projektre: arra, hogy dalokat vegyünk fel. Mivel egy állami rendelet miatt nem mehettünk be a stúdióba, az egész műveletet mi magunk oldottuk meg. Ez végül áldásnak bizonyult, hiszen a saját, magán környezetünkben valami teljesen más született, mint stúdiókörülmények között. Sokkal közelebb kerülünk ahhoz a korszakhoz, amelyben a darabok keletkeztek. Ráadásul ezeket a műveket sokkal intimebb közegben adták elő, például privát körökben, szalonokban. Több lehetőség volt a spontaneitásra is: „Nézzük csak meg ezt, próbáljuk ki azt!” Vagyis ebben

az esetben a rossz valami jót is eredményezett. A sorozat első albuma szeptemberben jelenik meg *Selige Stunde* (Boldog óra) címmel.

Régi szerepálma volt Otello, amit idén szintén lemeze vehetett a Sony Classicalnál. A júniusban napvilágot látott album kapcsán felmerül a kérdés, hogy egy lemezfelvétel mennyire tudja visszaadni a színpadi előadás varázsát?

Antonio Pappano vezényletével dolgozni a stúdióban áldás. Általában időbe telik, mire egy ilyen helyzetben kialakul a színpadi atmoszféra, de Tony-nak megvan az a különleges tehetsége, hogy ezt nagyon rövid idő alatt megteremtse. Ez egy lenyűgöző képesség, és igencsak hálás vagyok érte.

Nemcsak lemezek révén, koncerteken, opera-előadásokon, turnékon találkozik a közönséggel. Könyv és saját készítésű képekkel gazdagított fotóalbum is szerepel a

○ Jochen Rieder karmesterrel - Parkfoglaló, Eiffel Műhelyház, 2020. augusztus 19. | Fotó: Nagy Attila

○ Foto: Kummer János

portfóliójában. Miért tartja fontosnak, hogy ennyire sokféle módon szólítsa meg a közönséget?

Nos, mindez PR és marketing. Jó dolog a színpadon énekelni, de ahhoz nem elég, hogy még szélesebb réteghez eljussunk. Ezért lényeges felvételeket készíteni, tévéműsorokban fellépni, könyveket kiadni és a közösségi média számára is anyagokat gyártani.

Talán ehhez a széles látókörhöz tartozik az is, hogy külön lemezt szentelt az operett műfajának. A Wien című albumból januárban Budapesten is énekelt egy estet. Köztudott, hogy nagymamájától „örökölte” a műfaj szeretetét és mindig mosolyt csal az arcára

egy-egy operettdallam. Gondolt már arra, hogy egyszer végleg lecseréli Siegmundot Eisenstein báróra?

Miért is cserélném le Siegmundot Eisenstenre, ha lehetőségem van mindkét szerepet énekelni? Már megformáltam Eisensteint Drezdában egy szilveszteri koncertszerű előadáson 2018-ban, de természetesen nagyon szeretném színpadi produkcióban is eljátszani. Egyébként *A denevér* egy másik tenor szerepét, Alfredot már játszottam sok évvel ezelőtt Bécsben. Az *Egy éj Velencében* Caramellóját is énekeltem egy 1993/94-es produkcióban Regensburgban. Ez volt az első professzionális színpadi előadás, amiben még diákként vettem részt. Szeretem az operettet, a bécsi dalokat, nemcsak hallgatni, hanem előadni is.

Az augusztus 19-i Parkavató gála Budapest új játszóhelyének, a Magyar Állami Operaház legújabb bázisának ünnepe is volt. Az Eiffel Műhelyház raktárak, műhelyek, továbbá kortárs művek, modern, kísérletező előadások otthona is lesz egyben. A világ minden nagy operaházának ünnepelt vendégként szívesen lép fel teljesen új, még nem bejáratos helyeken?

Nagyon is. Bármennyire is szeretek nagyszerű akusztikájú, régi operaházakban énekelni, mindig kíváncsi vagyok új termekre és helyszínekre. Sőt, a járványnak köszönhetően még inkább nyitottnak kell lennünk az új megoldásokra. Az első operaelőadásom a márciusi londoni *Fidelio* után július végén Nápolyban volt az *Aidában*. Persze, hogy jó lett volna a csodálatos Teatro di San Carlóban énekelni megint, de a Piazza del Plebescitón rendezett szabadtéri koncert is jó megoldás volt a jelen helyzetben, és újra nagyzenekarral énekelni igazi élvezet volt. Hasonló volt a helyzet az Eiffel Műhelyházzal is. Ez volt a szünet után az első zenekari szólókoncertem. Nagyon élveztem! ○

○ Parkfoglaló, Eiffel Műhelyház, 2020. augusztus 19. | Fotó: Kummer János

Nevetve sírni, sírva nevetni

Szerző: Braun Anna

A kaktuszok nem sírnak. Legalábbis egyikünk sem találkozott még könnyező tüskékkel – vagy mégis? A világhírű svéd koreográfus, Alexander Ekman *Cacti* című darabja csontig-velőig hatoló őszinteséggel mutatja be a kortárs tánc világát, humoros és fájdalmasan pontos képet adva arról, mennyire fontos számunkra a művészet „értelmezése”. Néha lényegesebb, mint a művészet maga. Ekman legsikeresebb koreográfiája a Magyar Nemzeti Balett tolmácsolásában érkezik Budapestre.

○ Fotó: Nagy Attila

Alexander Ekman darabja a kritika kritikája: el tudjuk-e fogadni, hogy néha nincs szükség analízisre, hogy elég megéreznünk a másik ember dinamikáját, hogy a művészet befogadása nem feltétlenül egy fejvezérelt, kognitív folyamat? El tudjuk-e fogadni, hogy mindannyian mást látunk, akkor is, amikor ugyanazt a darabot nézzük? És észrevesszük-e, hogy a másik oldalon az ember, a táncos levetkőz minden védelmet, „tüskét”, és a meztelen lelket adja nekünk?

Amikor a táncmű született – éppen tíz évvel ezelőtt – Ekman éppen egy nehéz életciklusban volt: „Tele voltam zavarral és dühvel,

amikor egy-egy újságban talákoztam a saját munkámról szóló írásokkal. Egyáltalán nem éreztem tisztességes dolognak, hogy valaki, aki csak ott ül a nézőtéren, eldönti és megmondja mindenki másnak, hogy miről szólnak a darabjaim. Le is álltam a kritikák olvasgatásával, továbbra is megkérdőjelezem a kritika műfajának tisztességességét.”

Ez a koreográfia azt ábrázolja, hogy hogyan figyeljük az alkotásokat: milyen gyakran érzünk készletet arra, hogy analizáljuk a műveket. „Én abban hiszek, hogy nincs »helyes« út, hogy mindenki oly módon interpretálhatja és tapasztalhatja meg a művészetet, ahogy

cacti

neki jól esik. Lehet, hogy csak egy érzést ébreszt benned, amit talán nem is tudsz szavakba önteni, lehet, hogy nagyon is nyilvánvaló számodra az adott darab üzenete.”

A *Cacti* 2010-ben készült a Nederlands Dans Theater 2 (NDT 2, az ifjabb táncosok együttesének táncszínháza) számára, és ironikus módon a kritikusok és a közönség kedvence lett, 2013-ban nominálták a neves Olivier Awardra is. Ez a darab ugyanis tényleg unikális a tánc világában: a katonás pontosság, a végtelen tudatossággal előkészített koreográfia a saját fontosságunkra épülő világaink kíméletlen kritikáját fogalmazza meg egy nagyon erős, ugyanakkor a valósággal empatizáló táncnyelven. Ekman a mozgásanyag készítésében a tibeti szerzetesek rituális gyakorlatainak látványa inspirálta.

A közönség valószínűleg már az első képnél kacagni kezd, a nevetés pedig egészen addig

tart, amíg sírásba nem fordul, amíg rá nem jövőnk, hogy mennyire törekenyek és sebezhetőek a művészek a színpadon. Ha a védtelenség, a kiszolgáltatottság láthatóvá válik, az emberi kegyetlenség is szembetűnő lesz még akkor is, ha nincs konkrétan megnevezve.

2019-ben Alexander Ekman *Episode31* című koreográfiáját láthatta a magyar közönség. Az akkor Budapestre is ellátogató művész arról beszélt, mi a fontos neki saját táncműveiben: „A legjobb az, ha úgy tudok gondolatokat ébreszteni, hogy közben szórakoztatok is. Az elmúlt években több mint negyven darabot koreografáltam, voltak köztük olyanok, melyek inkább a gondolatiságért, az üzenetért születtek, mások inkább a szemet vonzótták. Ami igazán fontos nekem, hogy az alkotásaim minden perce magával ragadó legyen, hogy a néző egy pillanatra se veszítse el a figyelmét. Azt hiszem, ha a közönség unatkozik, akkor nem értem el a célokat.” ○

○ Az *Episode 31* próbáján a Magyar Nemzeti Balett művészeivel, 2019 | Fotó: Nagy Attila

A féktelenség ára

Szerző: Pallós Tamás

Világszenzáció lehet a *Salome* őszi bemutatója. Évek óta dédelgetett terv valósul meg azzal, hogy Vörös Győző óorkutató jordániai feltáró munkája nyomán Richard Strauss zenedrámája először kerül színre az eredeti evangéliumi helyszínt – Heródes machaerusi palotájának oszlopos udvarát – megidéző díszlettel. A rendezésre felkért Rátóti Zoltán Salome-impresszióit foglalta össze.

Milyen az élet, nincsenek véletlenek, Oscar Wilde drámájával már a pályakezdése hajnalán összehozta a sors. „Negyedéves főiskolás koromban Tasnádi Márton rendezős szakos hallgató vizsgaelőadása volt a *Salome*, Papadimitriú Athina címszereplésével. Az ifjú szíriait, a testőrök kapitányát játszottam, aki az operában Narraboth. Emlékszem, sokat küszködünk Wilde zsúfolt költői világával. Visszajött az az érzés is, milyen szerelmesnek, rajongónak kellett lennem.”

A Magyar Állami Operaházzal nem új keletű Rátóti Zoltán kapcsolata, a *Szöktetés a szerájból* Szelim basájaként 2014-ben mutatkozott be az Erkel Színházban. Rendezői megbízása azonban más előzményekből fakadt: „Nagy öröm ért, amikor Ókovács Szilveszter

felhívott, hogy vállalnám-e a Salomét. Óriási megtiszteltetés. Múlt évadban – szintén meglepetésszerűen – Kiss-B. Atilla kért fel, hogy az Operettszínház Raktárszínházában rendezzem meg Grigori Frid *Anne Frank naplója* című mono-operáját. Jó tanulmány volt számomra, ugyanis összegeztem kellett mindazt, amit addig színészként, rendezőként tudtam. Egy opera esetében a rendezőnek nem kell mindent kitalálnia, a színésznek pedig mindent eljátszania, hiszen segítségként ott a zene expresszivitása.”

A zenedráma hiteles biblikus közegét Vörös Győző és Dobrosi Tamás „robbantott metset” formájában, a machaerusi palota részletét méretazonosan ábrázoló díszlettel teremti meg. A színész-rendező számára e

Fotó: Rózsa Erika

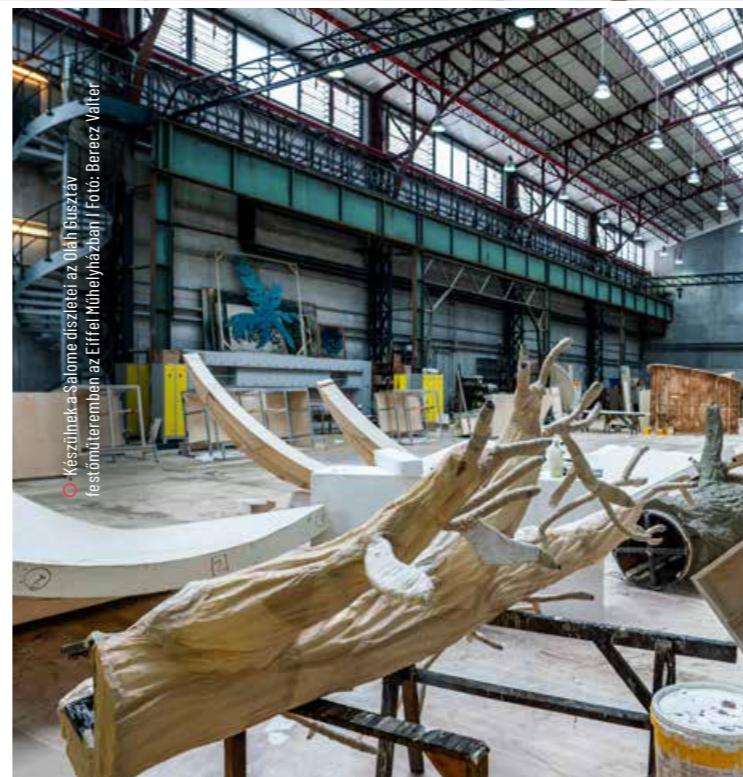
Készülnek a Salome díszletei az Oláh Gusztáv festőműteremben az Eiffel Műhelyházban | Fotó: Berecz Váler

kultúrtörténeti szempont sem volt ismeretlen: „Elfogultan lelkesedem Vörös Győző kutatásaiért, követem a Machaeruson végzett munkáját. Volt szerencsém meghallgatni egy előadását is, amikor bemutatta a jordániai régészeti feltárás eredményeit. Lenyűgözött, magával ragadott. De nem gondoltam volna, hogy valaha közöm lesz hozzá. Amikor megtudtam, hogy mi a szándék a Saloméval, rettetesen boldog lettem.”

Arról kérdezve, nem jelent-e megkötést számára e készen kapott historikus közeg, Rátóti Zoltán már a rendezői elképzeléseit vázolja: „Eszembe nem jut azon siránkozni: milyen jó volna ezt az operát egy »modernebb« változatban megmutatni. Akár ma is játszódhatna, de ez a történetileg hű háttér, környezet egyedülálló hangulatot teremt. Nem kedvelem az aktualizáló színházat, nem szeretném ilyen módon »lefordítani« a darabot. Viszont mai indulatokkal, mai érzelmekkel töltjük meg a biblikus történetet. Ebben a kontrasztban nagy lehetőségeket érzek.”

Wilde és Strauss Saloméja korszakalkotó és -váltó mű. Burjánzó szecesszió, dekadencia, perverzió, horror, tabudöntögetés... – kontra evangéliumi tisztaság. Vajon mi a jobb megoldás: tovább „erősíteni” vagy inkább „visszafogni” a darabot? „Annak idején nagy

bátorság lehetett színre vinni. Ismerjük az opera viharos fogadtatásának történetét. Manapság szinte nincsenek tabutémák. Az internet tele mindennel. Az operában megjelenő gyilkosság és perverzió is ilyen. Jele annak, hogy az ember már nem tud mit kezdeni a szabadságával. Megrázó történet. Mit tehetnek meg egy prófétával? Mit művelhetnek Keresztelő Jánossal, Jochanaannal, aki etikáját tekintve az emberi lét és gondolkodás magas fokán áll? Meddig mehet el egy felelőtlen, perverz játszadozás? Heródes felismerte Jochanaanban az Isten emberét; valahol érzi jelenlétének, közelségének felelő erejét. Ahogy a maga módján mindenki szembesült a rendkívüliségeivel. De nem tudnak mit kezdeni a tisztaságával, így egyre inkább ellenségként tekintenek rá. Salome a saját végtelen szabadságának kiélését szolgáló legyőzendő prédát látja Jochanaanban. Számomra a *Hétfátyoltánc* nem pusztán Salome szépelgő, erotikus vonaglása: egy kielégítetlen, kielégíthetetlen nő gyilkos rituáléja. De előbb-utóbb mindenkinek szembe kell néznie a szabadosság következményével. A darabban Salome megöletése, amelyet Heródes rendel el, valahol »istenítélet«. Ezt a fajta féktelenséget a Teremtő sem tűrheti tovább. A Salome számomra elsősorban arról szól: milyen veszélyei vannak, ha rosszra használjuk fel a szabadságunkat.”

Készülnek a Salome díszletei az Oláh Gusztáv festőműteremben az Eiffel Műhelyházban | Fotó: Berecz Váler

Csak a szellemiség lehet autentikus

Szerző: Ur Máté

Almási-Tóth András ősszel állítja színpadra az idős Monteverdi rendhagyó színpadi művét, a *Poppea megkoronázását*, amely az operatörténetben először – némileg elhagyva a mitológiát – valós történelmi eseményeket dolgoz fel, meglehetősen hiteles formában. A különleges témához egyedi interpretáció dukál, amihez az Eiffel Műhelyház Bánffy termének adottságai is a rendező segítségére voltak.

„Én mindenre fel vagyok készülve” – kezdi a beszélgetést Almási-Tóth András a vírushelyzet kapcsán, hiszen többek között az utolsó pillanatban kellett törölni a *Ments meg, Uram!* premierjét, és megálltak az általa rendezett *Parsifal* próbái is, arról nem is beszélve, hogy nem valósult meg a *Poppea* előbemutatója sem, amit a Zeneakadémia hallgatóival vitt volna színre. Az őszi előadásról szólva azonban megnyugtató válasza van, mint mondja „házon belül abban maradtunk, hogy a *Poppea*-előadás az észszerűség határain belül, az esetleges újabb korlátozások ellenére is lemegy majd”. A döntést pedig azzal indokolta, hogy sem nagyzenekart, sem pedig kórust

nem használnak, hiszen mint megjegyzi: „a *Poppea* igazi kamarazene, amit Bella Máté sem hagyott figyelmen kívül, amikor gyakorlatilag új darabot írt Monteverdi zenei anyagából”.

Merthogy, amit hallunk, az eredeti ének-szólamokat megtartva valójában Bella Máté operája. A zeneszerző sem a dallamhoz, sem a ritmikához nem nyúlt, az áriák és duettek hangszeres kísérete ugyanakkor új köntösben, modern és progresszív hangszereléssel jelenik meg, a zenei közjátékok pedig teljes egészében átírásra kerültek, amelyeket hol a zenekar, hol pedig a Modern Art Orchestra tagjaiból alakult ötfős jazzegyüttes játszik.

„Autentikus barokk nincs – szögezi le Almási-Tóth –, ezzel kapcsolatban csak elképzeléseink, ideáink lehetnek, éppen ezért én egy élő barokkot, a darabnak azt a lázadó, formabontó szellemiségét szeretném megmutatni, amit a saját korában jelentett. Abból indultunk ki, hogy mit tenne ma Monteverdi és alkotócsapata ezzel az anyaggal. A zenetörténet első történelmi operájáról van szó, amiben a döntéseket már nem az istenek, hanem maguk az emberek hozzák. Ha az autentikusságról beszélünk, én ezalatt csak a szellemiséget tudom érteni, és úgy gondolom, hiba lenne mindezt ódivatú, barokk szépségbe ágyazva előadni.”

A *Poppea*-ban minden szereplő velejéig romlott, gondoljunk csak a zsarnok Néro császár történelmi szerepére, aki örjöngései közepette visszafordíthatatlan pusztulást tudott okozni, és ehhez jön még hozzá a karrierista nő, *Poppea*, aki szintén nem vívja ki a szimpátiánkat.

„Monteverdi provokálni akar – magyarázza a rendező –, hiszen két aljas figurát látunk, akik aztán a világ egyik legszebb szerelmi operaduettoját adják elő, a zene pedig végig érzékeny és pszichológizáló. Ez a kettősség engem személy szerint zavarba ejt, és azt

○ Fotó: Emmer László

megkoronázása

szeretném, ha az értékítélet bizonytalansága, ami végső soron gondolkodásra késztet, fennmaradna. Folyamatos billegést képelek el, hiszen mi emberek szeretünk ítélkezni, de látnunk kell, hogy egy személyiség annyira összetett, hogy erre aligha lehet felhatalmazásunk.”

Bár első látásra provokációnak tűnhet a zenei megoldás is, Almási-Tóth

rögtön Joyce DiDonato *Songplay* című új albumát említi, mint mondja, „a zenei kapcsolódás éppen az az improvizációs készség, ami a barokk óta gyakorlatilag eltűnt a zenekari játékból, a jazznek viszont alapvető mozgatója. Azt a kísérletet vesszük tovább, amit *A tündérrálynő* esetében már alkalmaztunk. Ott egyfajta bárhangulatot akartam elérni, most pedig egy nagyvárosi, amerikai gengsztertörténet miliójét képzeltem el. Egy nagyon is mai hangzás jön létre, ami elengedhetetlen, hiszen magában az operában is sokféle szint rétegződik. A darab hagyományosan indul, de egy ponton, a legoperaibb szereplő, Seneca halála után szétesik az operai rend, és megbomlik a tér is.”

Köszönhetően a Bánffy teremben kialakított színháztechnikai megoldásoknak, ez a fordulópont nem csak a zenében érzékelhető majd. A néző az operaházi vagy Erkel színházi előadásoktól eddig szokatlan módon találja majd magát a játéktér közepén. Megtartva a meglepetés erejét, Almási-Tóth András csak annyit árult el, hogy „a második részben senki nem leli majd az eredeti székét, a közönség egy teljesen más perspektívába kerül, hogy részesesévé válva az előadásnak, Róma népét alakítsa.” ○

○ A tündérrálynő próbáján 2016-ban | Fotó: Nagy Attila

A KÉPZELT BETEG, AVAGY ŐFELSÉGE KOMÉDIÁSA

Molière az operaszínpadon

Szerző: Merényi Péter

A Francia Múzsza Szezonja nem múlhat el Molière nélkül: ősszel új magyar operát mutatnak be az Eiffel Műhelyházban. Vajda János legújabb színpadi alkotása, *A képzelt beteg, avagy Őfelsége komédiása* két

nemzetközileg ismert dráma alapján készült.

Fotó: Illés Ádám

Vajda János és alkotótársai Molière utolsó vígjátékát, *A képzelt beteget* állítják operaszínpadra, ugyanakkor Bulgakov Molière-ről szóló darabja, az *Őfelsége komédiása* fut a színpadi cselekmény háttérében. 1673-ban *A képzelt beteg* főszerepét, Argan alakját maga a drámaíró, Jean-Baptiste Poquelin – művésznevén Molière – játszotta, az egyik előadáson azonban rosszul lett, összeesett, majd néhány óra múlva meghalt. Több mint 250 évvel később, 1929-ben Mihail Afanaszjevics Bulgakov írt egy négy felvonásos színdarabot Molière-ről. Bulgakov drámájában a politikai elit és a művész kapcsolata kerül a cselekmény fókuszába, azonban a darab fogadtatása is erősen kötődik a politikai hatalom manővereihez. Eleinte nem engedélyezték az előadást, majd miután – hosszas próbafolyamatot követően – 1936-ban mégis bemutatták a Moszkvai Művész Színházban, a hetedik este után betiltották Bulgakov művét.

Vajda János korábban azt tervezte, hogy a Bulgakov-darabot zenésíti meg, végül azonban a két színdarab kombinációja mellett döntöttek az alkotók. A hangsúly Molière vígjátékára került: a színdarabot – húzásokkal és összevonásokkal – gyakorlatilag teljes egészében megzenésítette a magyar komponista. Bulgakov művéből XIV. Lajos francia király és Molière párbeszédei kerültek az operalibrettóba, elő-, köz- és utójátékként. Vajda János operája – Bulgakov darabjához hasonlóan – Molière halálával ér véget. A zeneszerző elmesélte lapunknak, hogy egy, a színdaraboktól független művészeti élmény is befolyásolta munkáját: Ariane Mnouchkine francia rendező 1978-as *Molière* című filmje.

Az új opera szövegkönyvét – Vajda János korábbi műveihez hasonlóan – Várady Szabolcs készítette. A zeneszerző azonban a komponálás során szükségét érzi, hogy színházi dramaturgok közvetítőként, kontrollszemélyként segítsék a munkáját. Amikor korábbi operáit

írta, a 2012-ben elhunyt Györgyfalvai Katalin koreográfus-táncművész dramaturgi segítségére támaszkodott; *A képzelt beteg* esetében Mátrai Diána Eszter végezte a színházi-irodalmi szakmunkát.

Legtöbb művében Vajda János az ezredforduló újtónális nyelvezetét, különféle poszt- és neostílusokat követ. *A képzelt beteg* is ebbe a sorba illeszkedik. A darabban megjelenik egy „kvázi-barokk” stílusréteg is – fogalmaz a kortárs szerző –, a burkolt idézetek azonban sok esetben későbbi korokat idéznek. A Molière-darab 1673-as bemutatójára Marc-Antoine Charpentier komponált kísérőzenét, de Vajda János egy másik francia barokk zeneszerző, Jean-Baptiste Lully zenéjét tanulmányozta és hallgatta inkább – Lully egyébként korábban, 1661 és 1672 között sokat dolgozott Molière-rel.

Sok operaszerző kollégájához hasonlóan Vajda János is konkrét énekesekre gondolt, miközben bizonyos szövegeket komponál. Korábbi produkciók esetében előfordult, hogy nem valósultak meg a zeneszerző elképzelései: végül más énekesek szerepeltek a bemutatókon. A *Mario és a varázsló* főszerepét, Cipollát Melis Györgynek szánta a komponista, végül Tóth János énekelt a premieren. A *Leonce és Léna* férfi címszerepét Kelen Péterre szabtta a zeneszerző, a bemutatón azonban Fekete Attila lépett a színpadra. *A képzelt beteg* főszerepét Laczkó Vass Róbert kolozsvári színművész-énekesnek írta Vajda János, végül Hábetler András éneklé ezt a szöveget. Ahogy a korábbi cserék jól sikerültek, úgy a mostani szereposztásban is bízik a zeneszerző.

A produkció karmestere, Kovács János már 2020 tavaszán elkezdett próbálni az énekesekkel, így Vajda János reméli, hogy a járványhelyzet ellenére az eredeti tervek szerint megvalósulhat az őszi bemutató. ○

Veszedelemes Éden

Utazás a lélek legmélyére

Szerző: Papp Tímea

Philip Glass első, 1954-es párizsi útján ismerkedett meg Jean Cocteau különös műveivel.

Az anyag évtizedekig munkált benne, ennek eredménye az 1991 és 1996 közötti trilógia, amelynek darabjai két film inspirálta opera, az Orfeusz,

A Szép és a Szörnyeteg, illetve a magyarul

Vásott kölykök, Rettenetes gyerekek és *Veszedelemes Éden* címen is ismert regényből írt táncopera.

Ez utóbbi bemutatójára készül a Magyar Állami Operaház, amelynek rendező-koreográfusa Barta Dóra.

Fotó: Dömölky Dániel

Glass eleve egy sajátos, hibrid alkotást hozott létre azzal, hogy három zongorára, négy énekesre és eredetileg nyolc táncosra írt darabot. Ez pedig még az összművészeti alkotásokat kifejezetten kedvelő Barta Dóra számára is izgalmas kihívást jelent, hiszen az eleve adott különböző műfaji minőségeket kell azonos neművé varázsolni a színpadon: „A színházra szocializálódott néző kap egy különlegesen egyedi operai világot, amit valamilyen módon tud értelmezni és kódolni, ehhez még hozzáadódik a tánc és az annak az olvasatához illő egészen más attitűd. Ez az alkotónak sem könnyű feladat, ugyanakkor arra is jó lehetőség, hogy létrehozzon egy, a korábbi munkáinál komplexebb produkciót.

A szerző biográfiájában és a külföldi operaházak repertoárján is *Les Enfants Terribles* címen találjuk a művet, nálunk viszont az alapanyagul szolgáló regény, Gyergyai Albert azonos fordítása ellenére, három különböző címváltozatban is elérhető. Mindegyik kifejezés más asszociációt és másféle elvárást kelt a nézőben, ezért nem véletlen a Veszedelemes Éden címválasztás. Sokszoros határhelyzettel indul a történet: egy árvaként maradt kamasz testvérpárt ismerünk meg. Elisabeth és Paul egymást választják, és nem a világot. Játékaikat már úgy átszövi saját szabályrendszerük, hogy képtelenek a valóságot látni, a lakás pedig, ahova bezárkóztak, lassan átalakul menedékhelyből egyfajta sötét és zárt univerzummá. Aki ide kívülről belép, áldozattá válik. Mindez az előadás vizualitásában pregnánsan jelenik meg. Tihanyi Ildikó díszlete által jön létre a szürke dominálta érzéketlen, szeretetlen világ, amihez a táncosok *transparent* lényekként közelebb állnak – Kovács Andrea jelmezeinek színe is erre utal –, míg a benne élők hiába küzdenek ellene. Az éneke-

sek pasztelles ruhái utalnak a kiválási vágyra, ugyanakkor azt is pontosan megmutatják, hogy a kirívó állapotba bele van kódolva a tragikus végkifejlet.

„Bár a világok különállók, de mégis össze lehet kapcsolni őket, hiszen a mű cselekménye és a librettóhoz kapcsolódó alapadottságai egy nagyon nyers, nagyon realista világban képesek olyan kódokkal is működni, amikben kevés lehetőség adott a szabad asszociációra. Ezekben a helyzetekben egyféle eseménysort látunk. Ugyanakkor az is érdekes, hogy képesek »picture-in-picture« módjára működni egy másik világgal, ami viszont nem ismétli a már látottat, hanem jóval mélyebbre megy és azt analizálja. Mintha az egyik helyen történne az okozat, másutt pedig az ok – magyarázza Barta Dóra az előadás koncepcióját, hozzátéve, hogy ezek az események nem szükség-szerűen egyidőben, hanem egymáshoz képest elcsúsztatva jelennek meg. – Mint egy furcsa mátrixot képzelem el az előadást, és abban bízom, hogy ez a szerkesztési elv olyan kapcsolódási pontokat ad, amitől a nézőnek ráismerő aha-élménye támad.”

A koreográfus-rendező számára a Veszedelemes Édenben a testvérszeretlet csupán csak az egyik téma a többi közül, nem a téma, így az előadásban a fókusz Glasson és a librettón túlra, visszanyúlva a Cocteau-regényhez, a személyiség kialakulására kerül; például annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy adhat-e okot a rettenetes gyerekké válásra, ha valaki szeretetlenségben, visszajelzés és minta nélküli létben kénytelen felnőni. Ebben a folyamatban sokkal fontosabbá válik a kiindulási pont és a mögöttes tartalom, a zeneszerző minimalizmusa pedig lehetőséget biztosít a meditatív, hipnotikus elmélyülésre. ◊

„Nem tanultunk meg semmit hiába”

Szerző: Szabó Z. Levente

Ötven év történései. Talán, mint a tenger felszínén, találkozunk apró hullámfodrokkal, de érthetően a nagy, kifejtett hullámok ragadják meg jobban a figyelmet. A múlt jelenbe futó pillanatai között arról is beszélgettünk a Gyermekkar vezetőjével, Hajzer Nikolettal, hogy furcsán alakul ez a jubileumi év.

Mi jelenti az állandóságot az Opera Gyermekkara esetében?

Hatodikosként, 1996-ban kerültem be énekesnek a karba, és azóta látom énekesként, segítőként, vezetőként az itt folyó munkát. Ez azt jelenti, hogy a Gyermekkar életének majdnem pontosan a felét magam is itt, velük éltem meg. Hogy ezekben az évtizedekben mi volt állandó? Máig emlékszem, mennyire gyorsan befogadtak a többiek. Ez még ma is így van, erős a közösségi szellem, az egymásért szurkolás, a másik segítése.

Pedig a kívülálló azt is gondolhatná – amire az én korosztályom élményeiben Mátyás Iván Csutak-története is

ráségitenek –, hogy a művészi tevékenységben óhatatlanul van rivalizálás, a kisebb-nagyobb szerepek elnyerésének, eléneklésének vágya.

Természetesen szükség van az egyes operákban szólistákra is, de nálunk azért a kar a meghatározó. Mindenki érzi, tudja, hogy ott a közösségre, a közös teljesítményre van szükség. Csak akkor működik a dolog, ha mindenki számíthat a másikra. Ezért tényleg őszintén örülnek egymás sikereinek, tehetségének, tudásának. Az kétségtelen – és ez is bizonyos értelemben hagyományos –, hogy aki idejön, az jó értelemben rabja lesz ennek a világnak, a színpadnak, hosszabb távon is ehhez kötődik az élete.

Carmina Burana | Fotó: Csibi Szilvia

Van második, esetleg harmadik generáció?

Ötvenéves az énekkar, harmadik generációs itt éneklő fiatalról nem tudok, az talán még korai, de akad olyan gyerek, akinek a szülei is tagjai voltak az Opera Gyermekkarának. De kicsit másképp is értelmezhető a munkánkban a második generáció megjelenése. Most például Drucker Péter volt nálunk próbán, ahol elmondta, hogy ő gyermekként alapító tag volt itt. Ő is arról beszélt a maiaknak, milyen élmény volt az Operaház, a színpad, a közösség.

Ő is arról beszélt a maiaknak, milyen élmény volt az Operaház, a színpad, a közösség.

Feltételezem, emellett van szakmai hagyomány is.

Természetesen. Én sajnos személyesen már nem ismertem az alapító karvezetőket, Botka Valériát és Csányi Lászlót munka közben, mert amikor idekerültem, akkor Gupcsó Gyöngyvér volt a karvezető. Ő abszolút fontos személy a számomra, nagyon sokat tanultam tőle, és folytatom is azt a munkát, amit vele végeztünk. Az magától ér-

tetődő, hogy eközben változunk is, és a saját dolgaimból is sokat teszek hozzá az itt folyó szakmai tevékenységhez.

Említettük, hogy vannak változások is, például a bázisiskola.

Fokozatos a váltás, felmenő rendszerben. Számos szempont felmerült, de érthető módon az egyik legfontosabb az volt, hogy olyan helyet találjunk, ami minden helyszínhez közel van. Ugyanilyen hangsúlyos volt azonban a szakmai rész is. A távolságra egy szavunk se lehet, hiszen végül ösztől a legkisebbek a Deák Diák Általános Iskolában kezdenek, ami közvetlenül az Erkel Színház szomszédságában van, csupán a keresztvezéssel kell átmenni. Ráadásul az igazgató, Farczádi-Bencze Tamás fantasztikus ember. Olyan a lelkesedése, kreativitása, hozzáállása, amelyet álmomban elképzeltem. Ráadásul kifejezetten előnyös, hogy itt működik a Budapesti Énekes Iskola Mezei János és Bubnó Tamás irányításával. Nagyon befogadóak voltak, és az egyházzenevel való fúzió mind művészileg feltétlenül fontos és hasznos alapot jelent, mind további távlatokat nyit meg.

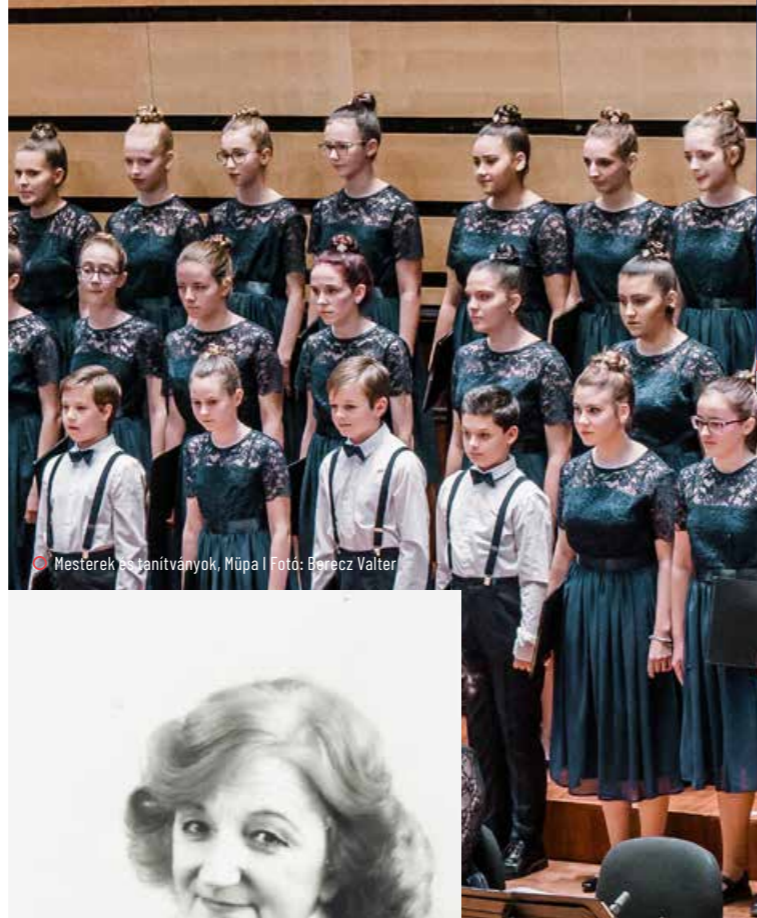
Még egy változás, bár gondolom kevésbé örömteli, hogy idén online felvételt hirdetett a Gyermekkar.

Ezt a kényszer szülte. Valahogy át kellett hi-

Hajzer Nikolett | Fotó: Emmer László

dalni a járványveszély miatt kialakult kényszerű leállást. Videókat készítettem feladatokkal, és válaszvideókat vártam. Bár nem mindenkinél sikerült, összességében elég jól működött a rendszer. Többé-kevésbé ez történt a Gyermekkar életében is. A szünet mindenkit megviselt, de elvem, hogy nem tanultunk meg semmit hiába. Azonban az emberi hang is hangszer, azzal is folyamatosan dolgozni, gyakorolni kell. Igaz, a gyerekek maguktól is szorgalmasak, tudják, mi a feladatuk, de bizonyos szintű együttes munkára is szükség volt és van. Mi is tartottunk próbákat közösségi felületeken, bár valójában csak hang nélkül, hiszen az internet apróbb eltérésekkel hozza be egy-egy helyről ezt a sávot. Inkább csak a szájomozgást tudtam figyelni. Sajnos, akadt a kisebbek között olyan, akinek ez nehéz volt. Most azzal biztatok mindenkit, szeptemberben találkozunk. ○

○ Botka Valéria | Forrás: Operaház-Archívuma

A KEZDETEK

Botka Valéria és Csányi László neve és munkássága megkerülhetetlen a karéneklés történetében. 1954-ben ők alapították a Magyar Rádió Gyermekkarját is. Mivel akkoriban rendszeresek voltak az ifjúsági zenei műsorok a rádióban, és komoly gond volt megszervezni, hogy az ország különböző részeiből mikor, melyik kórus vendégszerepeljen, felvetődött a gondolat, hogy saját kart kell alakítani. Nyolcvanadik születésnapján Botka Valéria így emlékezett: „Elmentünk majdnem minden iskolába a férjemmel, meghallgattuk a gyerekeket, kiválasztottunk pár százat, összeállítottuk a törzsgárdát, és elkezdtünk dolgozni. Így kezdődött.” A kar hamar országos, illetve minden túlzás nélkül világhírű lett, egymást érték a külföldi fellépések. Már a kezdeti időszakban kialakult az a rendszer is, hogy az itt foglalkoztatott gyerekek azonos iskolába, osztályba kerültek, ami lényegesen megkönnyítette az eljutást a próbákra.

Amikor aztán a Magyar Állami Operaház vezetősége is érezte, a munkában szükség van saját gyermekkarra, de a műfaj megkívánta szakmai tartalommal, akkor érthető volt, hogy a jól működő rendszert alkalmazták, és szintén Botka Valéria és férje, Csányi László irányította a munkát 1970-től. A bázisiskoláról Gupcsó Gyöngyvér mesélte el, hogy 1970-ben indult az első zene-tagozatos osztály a harmadik évfolyammal a Szív utcai általános iskolában. Akkoriban a harmadikosok voltak a legkisebbek, és az ötödikesek léphettek először a színpadra.

2020 / 2021 NEMZETI

Móricz Zsigmond

FORRÓ MEZŐK

Rendező: **Berettyán Nándor**

Márai Sándor

A KASSAI POLGÁROK

Rendező: **Szabó K. István**

Szabó Magda

AZ AJTÓ

Rendező: **Eirik Stubo**

A LIBERALIZMUS DISZKRÉT BÁJA

Rendező: **Vidnyánszky Attila**

Szilágyi Andor

LEÁNDER ÉS LENSZIROM

Rendező: **Márkó Eszter**

William Shakespeare

RÓMEÓ ÉS JÚLIA

Rendező: **Vidnyánszky Attila**

Anton Pavlovics Csehov

IVANOV

Rendező: **Szász János**

Mihail Bulgakov

A MESTER ÉS MARGARITA

Rendező: **Aleksandar Popovski**

Hubay Miklós

ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM

Rendező: **Rátóti Zoltán**

Várjuk Önöket az új évadban!

Új megoldásokat keresve

Szerző: Filip Viktória

A koronavírus-járvány a feje tetejére állította a mindennapokat, szokatlan helyzet elé állítva a pedagógus-társadalmat és természetesen a tanulókat is. Ebben a megváltozott miliőben találták fel magukat az Opera Nagykövetei, akik a veszélyhelyzet miatt személyesen nem jelenhettek meg az iskolákban, ezért szakmai vezetőjük ötlete alapján *online előadásokat küldtek maguk helyett*. A digitális oktatásba jól illeszkedő videók újabb lelkes és igen népes tábort szereztek, nem csupán az opera és a balett műfajának, de a már hét éve működő programnak is.

Páratlan rutinnal és elképesztő számokkal a hátuk mögött nem estek kétségbe az Opera Nagykövetei a veszélyhelyzet márciusi kihirdetésekor. Inkább segítséget nyújtottak a tanároknak, a diákoknak, egyben fenntartották a kapcsolatot, amit hét év alatt 6590 előadás keretében építettek ki több, mint kétszáz településen az ország egész területén, sőt határainkon túl is. „Először három videót ké-

sztítettünk a Nagykövet-program során eddig is megszólított, de különböző korosztályoknak, különféle műfaji témákkal, tapasztalt előadókkal és Ambrus Ákos, az informatikában jártas Nagykövetünk segítségével – árulta el a részleteket Bátorfi Éva szoprán, érdemes és kiváló művész, a program szakmai vezetője. – Wendler Attila operaénekes az általános iskola alsó tagozatosainak A varázsfuvoláról,

Rujsz Edit balettmester, koreográfus felső tagozatosoknak a balettről, Ambrus Ákos operaénekes pedig középiskolásoknak az opera világról készítette el anyagát. Mivel szoros kapcsolatban állnak a Közép-Budai Tankerületi Központ szakmai igazgatóhelyettesével, dr. Kalina Katalinnal, segítségével számos helyre eljutottak az elkészült munkák. Az áttörés azonban akkor következett be, amikor a Nagykövek maguk is felhívták az általuk korábban megismert, velük szoros együttműködésben dolgozó pedagógusok figyelmét a kezdeményezésre. A folyamat ezzel korántsem ért véget, ugyanis hétről hétre újabb és újabb videókkal bővült a repertoár, amit az Opera hivatalos honlapján tettek elérhetővé a Ház marketingosztályának segítségével (a videók június 15-ig voltak publikusak – a szerk.). Összesen tizenkét anyag született meg: Valter Ferenc a *Háry János*ról, Szébenyi Etelka a *Péter és a farkas*ról, Clementis Tamás

az Operaház aranykoráról, Käfer György az operazene-karról és hangszercsoportjairól, Csonka Zsuzsanna az Operaház titkairól, Ujvárosi Andrea a *Bánk bán*ról, Pánti Anna az operáról, mint az érzelmek iskolájáról, Haramza László a *Hunyadi László*ról, Erdélyi Erzsébet pedig a hangfajokról tartott összefoglalót. Az előadásokat csaknem ötezen tekintették meg.

A visszajelzések alapján a tanulók kedvelték ezeket a tartalmakat: „sok mindent meg lehet tudni ezekből az anyagokból”, „a balett iránti érdeklődésem jelentősen megváltozott, mégpedig jobb irányba”, „úgy gondolom, hogy ezt a videót minden embernek látnia kellene”, „mindenképpen szeretném javasolni a Magyar Állami Operaháznak, hogy készítsen több, hasonlóan érdekes videót, mivel lényeges, hogy a mai fiatalok igenis tudják, milyen a balett-művészet” – állítják a diákok.

A pedagógusok is lelkesedtek, óriási segítség volt számukra ez a gesztus a távoktatás idején. Volt, aki minden évfolyamnak megmutatta az anyagokat, más a használhatóságnak örült, és annak, hogy olyannyira sikerült felkelteni az érdeklődést, hogy a gyerekek élő operaelőadást is szívesen megnéznének. Az egyik tanár kérdéssort állított össze, amire a videók alapján lehetett válaszolni, a másikkal beemelte a felvételeket a mindennapi segédanyagok közé. „Valamennyi film nagy értéke, hogy hiteles, neves szakemberektől látunk-hallunk sokszor nagyon szubjektív tapasztalatokat szakterületeikről. Köszönöm újra, amit iskolánk az Operaháztól évek óta csak kap és kap. Engem megnyugvással tölt el, ha nem megy el tőlünk anélkül évfolyam, hogy ne tudtam volna közelebb hozni számukra az opera műfaját s intézményeit” – írta levelében Milbik László pedagógus.

© OperAkadémia | Fotó: Nagy Attila

„Megpróbáljuk a tanrendhez igazodva előkészíteni és időzíteni az előadásainkat, és vannak olyan témák, amik nem maradhatnak ki. Azonban fontos kiemelni, hogy mi nem konkurenciaként vagyunk jelen a tanárok körében, hanem a művészi attitűdöt szeretnénk elvinni a gyerekekhez – hangsúlyozta Bátorfi Éva. – Rengeteg hasonló kezdeményezés indult máshol is, de egyedülálló és pótolhatatlan az, hogy ezek a rendkívüli kisugárzással bíró művészek saját, megszokott környezetükben látogatják meg a tanulókat. Ezt a lehetőséget csak a Magyar Állami Operaház biztosítja. Az online program sikere is részben ennek tudható be: egy művészember gesztusai, habitusa, szakmai múltjának lenyomata a képernyőn is átsugárzik. A jó eredményeken túl hatalmas öröm volt számomra az is, hogy a Nagykövetek társadalmi munka keretében lelkesedéssel és nagy erőbedobással dolgoztak a videókon, és tettek meg mindent azért, hogy változatosabbá tegyék az oktatást ebben a nehéz helyzetben is.”

A Nagykövet-program a Kákay István vezette Erkel Programirodához tartozik, így annak számos más programjához is csatlakoznak. A Lázár Ervin Programhoz előkészítő anyagokat dolgoztak ki, az OperaKaland színházi eseményeit is sokszor nagyköveti előadás előzi meg, de talán az OperAkadémiával a legszorosabb az összefonódás. „Az ott akkreditált témákból a Nagykövetek egy része ad elő a pedagógusoknak, akiket aztán körbevezetünk a színházainkban vagy játszóhelyeinken, és a pontos lexikális ismeretek átadása mellett élményszerűen mesélünk nekik a fellépéseink helyszínéről. Az OperAkadémiás pedagógusok által képviselt iskolák aztán szívesen kapcsolódnak be a Nagykövet-programba is. Mindig a jövőbe nézünk, és főképp azokat szeretnénk elérni, akik nem jártasak az opera világában, ezért mindig új utakat keresünk. Kákay István – mint az Opera korábbi művészeti főtáncára, egykori iskolavezető és zenei tapasztalattal rendelkező szakember – személye és tudásá-

OperAkadémia | Fotó: Berecz Valter

nak összetettsége jó konstellációt jelent, így a kettőnk együttműködése optimális. Fontos újítás, hogy 2019-től nem csak szerződéssel tudjuk foglalkoztatni a művészkollégákat, hanem átírással választható feladatkörben is” – mondta Bátorfi Éva.

Ha már szóba került a jövő, azt is elárulta, hogy húsz olyan videó szerepel a tervek között, amely profi hang- és képanyagot tartalmaz, sőt, az épp színpadon lévő, aktuális előadásból, vagy egy klasszikus mű és annak 2.0 verziójából (azaz a darab egy másik rendező által újragondolt változatában - a szerk.) is láthatók benne részletek. „A témákat az elmúlt év tapasztalatai alapján választottuk ki: mit kérnek a tanárok, mire reagálnak jól a gyerekek, melyik illeszkedik legjobban a tanrendbe. Ezek a húsz-huszonöt perces, kiváló minőségű anyagok nagyszerű alapként szolgálnak majd a Nagykövetek általában negyvenöt perces élő, személyes előadásaihoz. A pandémiás helyzetben elkészült videóinkat pedig referenciaként szeretnénk majd használni. Szerencsére számtalan ötlet és rengeteg potenciál van még a programban, így reméljük, ösztől ismét személyesen vihetjük el, és adhatjuk tovább az opera varázsát minden érdeklődőnek.”

KEPMÁS

MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

AZ OLVASÁS ÖNMAGUNKKAL TÖLTÖTT MINŐSÉGI IDŐ

INSPIRÁLÓ
INTERJÚK ÉS
TÖRTÉNETEK

HITELES ÍRÁSOK
AZ ÉLETRŐL

LÉLEKTAN A
HÉTKÖZNAPOKBAN

KULTURÁLIS
TARTALMAK

SAKÉRTŐI
TANÁCSOK

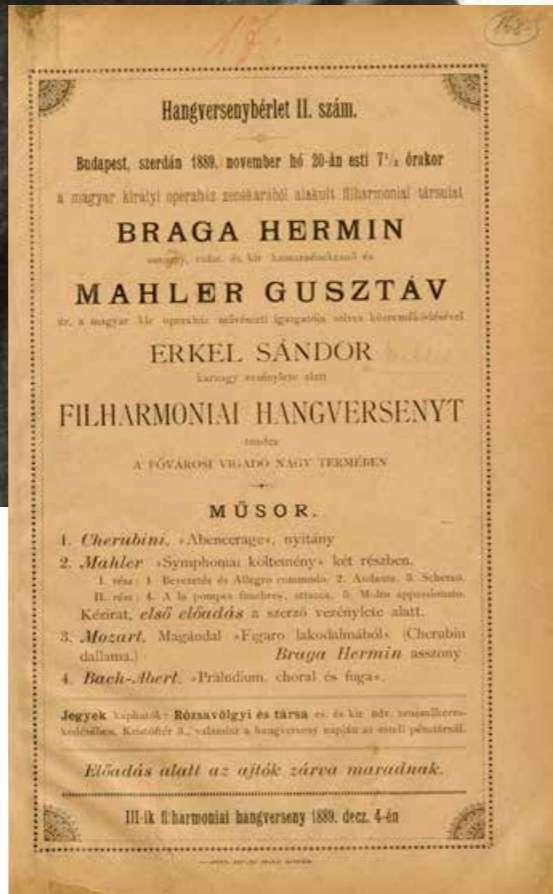
KEPMAS.HU
ELOFIZETES@KEPMAS.HU

Kölcsönös büszkeség

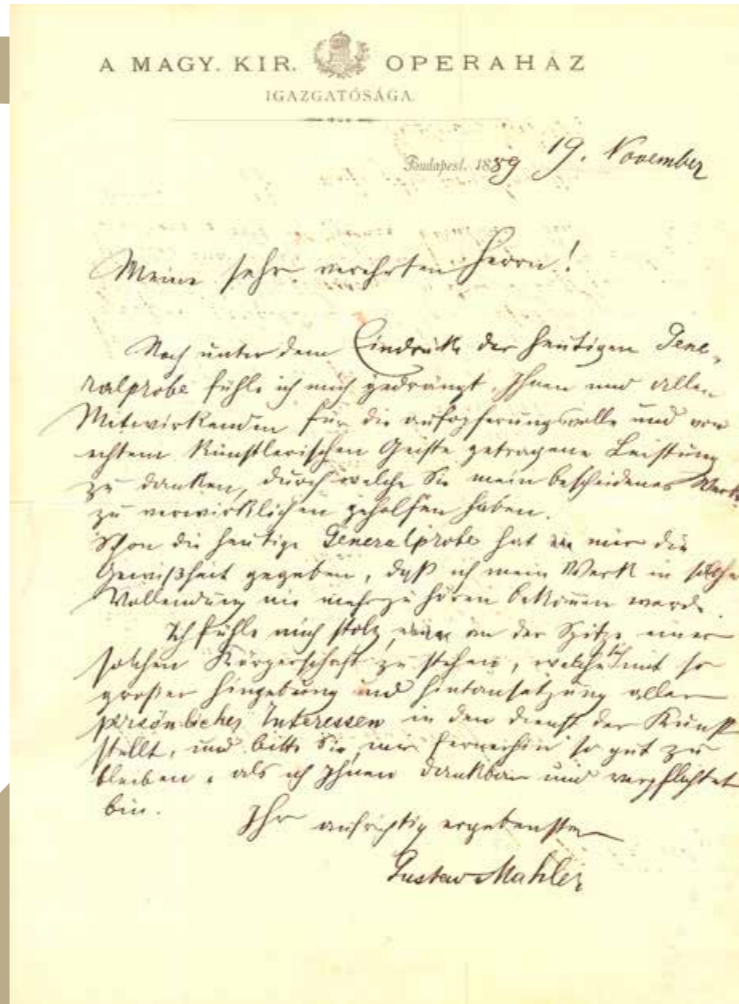
Szerző: László Ferenc

Aligha szükséges felhőtlen idillnek tódítanunk Mahler rövid budapesti ténykedésének időszakát ahhoz, hogy **operaházi emlékezete fontos**, titáni életműve pedig életbevágó legyen számunkra.

„Minő eredményeket ért el ez a lángész a sokszor igaztalanul mellőzött hazai erővel! Milyen ünnepnapot jelentett minden előadás, melyet ő tanított be és ő vezényelt!” Több mint három évtized távolából ily lelkesülten emlékezett vissza memoárjában a zeneértőnek sem utolsó gróf Apponyi Albert Gustav Mahler operaházi működésére, amely 1888 és 1891 között nagy sikerek és kisebb bukások, pártolás és meg nem értés, s nem utolsósorban ádáz intrikák kíséretében zajlott. Maig nehéz lenne

○ Mahler levele, 1889. november 19. Forrás: Operaház Emlégyűjteménye

lyes érdeket háttérbe szorítva áll a művészet szolgálatában, és azt kérem, hogy továbbra is maradjanak annyira jók hozzám, amennyire én hálás és elkötelezett maradok Önöknek.”

Igaz, mindössze egy nappal e levél keltét követően, 1889. november 20-án a Vigadóban Mahler I. szimfóniájának ósváltozata többé-kevésbé kedvezőtlen premierfogadtatásra talált. De ez a tény mégsem érvénytelenítette a karmester-komponista imígyen kifejezett elismerő szavait, melyeket a Filharmoniai Társaság tagjaihoz, vagyis egyszersmind saját operaházi muzsikussaihoz intézett. E nagymúltú együttessel Mahlernek amúgy is sokkal, de sokkal kevesebb problémája támadt budapesti működése során, mint egyes operaénekesekkel, vagy pláne a politikusokkal meg a sajtóval.

A zeneszerző születésének 150. évfordulóján, 2010-ben – Fischer Ádám vezényletével – egy Mahler-szimfóniával, a Másoddikkal indult az évad az Andrásy úton, s az Opera együttese azóta időről időre hagyományépítő módon megszólaltatják koncertjeiken a hajdani igazgató oly nagyszabású alkotásait. Így legutóbb a IV. szimfónia szerepelt „az első zenekar” műsorán, és a 2020/21-es évadban elérkezik a méretét tekintve feltétlenül legnagyobb erőpróba pillanata: a VIII. szimfónia megszólaltatása. A mű, amelynek minden túlzás nélkül adták bő száz esztendeje az „Ezrek szimfóniája” elnevezést, most a Mozdonycsarnokban jut majd a közönség elé: jószerint duplázott szimfonikus zenekarral, közel kétszáz fős énekkarral és gyermekkarral, valamint nyolc szólista közreműködésével. Olyan koncert ígérkezik tehát, amely hasonlóan az Opera Zenekarának évadonkénti első, „összművészeti” programú hangversenyéhez, újra csak imponálóan érzékletessé teszi majd számunkra, hogy mi minden mást is felölel az Opera működése, túl a dalművek és balettok játszásának gyönyörködtető, vagy éppenséggel vitára készítő alaptévékenységén. ○

kikezdetlenül egyértelmű összegzését adni ennek a pár kurta évadnak és benne Mahler igazgató úr budapesti ténykedésének, ám bármily szeplők tarkították is ezt a rövid periódust, az intézményi büszkeség mégis indokolt.

Elvégre Mahler pesti Don Giovanni-ját (vagyis akkor még: Don Juan-ját) hallva maga Johannes Brahms kiáltott fel ekképp páholyában: „Egészen kitűnő, fantasztikus – ördögi egy fickó!” A Budapesten zeneszerzőként is bemutatkozó ifjú karmester pedig 1889 novemberében a Magy. Kir. Operaház igazgatósági levélpapírjára írva köszönte meg muzsikusi fáradozását: „Büszkének érzem magam, hogy egy ilyen társaság élén állhatok, amely ekkora odaadással és minden szemé-

○ Forrás: Operaház Emlégyűjteménye

Játszó tér

Szerző: Jászay Tamás

Mert az új épületek vadonatúj programokat követelnek: ősztől az Eiffel

Műhelyház szinte minden zegét-zugát bejárhatják kicsik és nagyok egyaránt.

Az Opera friss gyermek- és ifjúsági szériái szórakoztatva tanítanak klasszikus zenéről, történetmesélésről és mindarról, ami a színpadon és a kulisszák mögött zajlik.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gazdag, dús királyság: Operencia. Ne csodálkozzon a kedves olvasó, ha elsőre nem rémlik a birodalom neve! Büszke lakóiról, föld- és vízrajzáról, kiadhatatlan természeti kincseiről minden hónap első szombatjának délelőttjén tájékozódhatnak ezentúl az érdeklődők az Eiffel Műhelyház Bánffy termében. Az Opera munkatársa, Mona Dániel évek óta sikerrel munkálkodik azon, hogy az új generációk ne csak megismerjék, de meg is szeressék a klasszikus zenét. A 10-15 éves korosztályt célzó *Operencia* műsorvezető-moderátoraként fő célja az, hogy az egész családnak kényelmes és szórakoztató kikapcsolódást nyújtson az évadhosszat tartó sorozat keretében. És bár biztosak vagyunk benne, hogy a program azonnal jótékony függőséget idéz elő a közönség tagjaiban, Harangi Mária rendező gondoskodik arról, hogy az egyes „epizódok” önmagukban is élvezetesekek maradjanak. A birodalom őshonos lakosai, vagyis az Opera jeles művészei, énekesek, balett-táncosok és zenekari tagok jelentik a garanciát arra, hogy

a fiatalok értő és érzékeny bevezetést kapjanak a legkülönbözőbb témákba.

Két János is békésen megfér egy épületben: az Eiffel további kettő, új sorozatot is kínál, az egyik János vitéz ifjúkorára összpontosít, a másik a sokat látott és tapasztalt, de még többet lódító Hány János alakjából indul ki. Kezdjük ez utóbbival: a *(K)eiffel Jancsi!* fantáziacímrel vidám Hány-túra indul a hónap második szombatjain. Korántsem véletlen, hogy a közel egy kilométeres körutat bebarangoló kalandtúra éppen az egykori mozdonycsarnokban veszi kezdetét, árulja el Gábor Sylvie rendező. A *Hány János* örökzöld dallamait szerző Kodály Zoltán édesapja, Kodály Frigyes ugyanis egész életében vasúti tisztként dolgozott, pályáját Kőbányán kezdte, mielőtt Kecskemétre vezényelték volna családjával.

Szinte hihetetlen, hogy mindjárt százéves a *Hány János*: a nagyabonyi csárdában kezdetét vevő kedélyes sztorizgatás fülbemászó dallamokon keresztül szereteti meg ifjúval

Fotó: Rákossy Péter

és időssel a hobbiból nagyotmondó, elnyűhetetlen mesehőst. Apropó, mese: a Kossuth-díjas mese- és énekmondó, a hazai népi kultúra egyik legjelesebb alkotója, Berecz András kifejezetten az alkalomra készíti el meseszövegét.

Természetesen a másik híres János sem maradhat ki a sok jóból: a Petőfi Sándor által megálmodott, ám a zenekedvelők szemében Kacsóh Pongrác által halhatatlanná tett János vitéz daliás alakja ezúttal a szokottól eltérő fénytörésben mutatkozik meg. Harangi Mária rendező elképzelése szerint az írott és a zenés anyag nem kizárja, hanem sokkal inkább kiegészíti egymást. Az egyes epizódok közé illesztett logikus átjárók arányos prózai és zenei felépítésben, élményszerű színpadi megoldásokkal nyújtanak hiánytalan élményt a legkisebbeknek – és persze szüleiknek, nagyszüleiknek is.

Az évad második felére tervezett sorozat mellője és énekes, egyben egyetlen felnőtt

szereplője Andrassy Frigyes, aki a történet előadása közben újabb és újabb szerepekbe bújik. A *János vitéz*ke alkotói pontosan tudják, hogy a gyerekeket nem hagyhatják ki a képletből. A csoda pedig most megtörténik: a Magyar Állami Operaház Gyermekkarának szólistái, illetve a Magyar Nemzeti Balettintézet növendékei a közönség soraiból előlépve öltik magukra a csodás jelmezeket. Aggodalomra azonban semmi ok, hiszen az előadás nagyon is számít a közönség ifjú tagjainak részvételére. Drámás módszerekkel, egyszerű, mégis szórakoztató módon vonódnak be a cselekménybe ők is. Egy papírból készült huszárcsákó, egy finom esésű kelme vagy egy katonai zászló a gyerekek kezében azonnal átváltozik: a határokat nem ismerő fantázia messze repít minket.

És pontosan ez, a képzelet működteti az őszi-téli időszakban a Bánffy teremben hétvégente látható *Kishattyúk tavát* is. Az opera után ezúttal a balett felé fordul a gyermeki figyelem, és aligha vitatja bárki, hogy az első lépéseket muszáj a leghíresebb opusz, Csajkovszkij kultikus műve segítségével megtenni. Generációk találkozhelyévé válik az újragondolt tópart: a Magyar Nemzeti Balettintézet tehetséges növendékeinek és a Magyar Nemzeti Balett ragyogó táncművészeinek párbeszéde során születnek meg az egyes alkalmak. A *Kishattyúk tava* nem egyszerűen kivonat, jóval több annál: Szabó Bori jegyzi a mese maira hangolt szövegét, ami Tompos Kátya színművész tolmácsolásában kel életre. A balettmakett sűrít és összpontosít, a fehér és a fekete hattyú szembenállásának klasszikus története, a zavarba ejtően jóképű herceg és a csinos hattyúlányok hófehér kara a jól ismert mesét mondja el, és mégis valami egészen mást, frisset, újszerűt. ◉

(Kérjük, a programok megvalósulásával kapcsolatban, valamint a járványügyi helyzetre való tekintettel kísérjék figyelemmel folyamatos tájékoztatásunkat a www.opera.hu weboldalon! – a szerk.)

Foto: Csabi Szilvia

A jazz szabadsága

Szerző: Csabai Máté

Karosi Júlia nem operát énekel, ahogy az édesanyja, hanem a jazzben találta meg az áhított szabadságot. *Kéthavonta hallhatjuk* majd őt és kvartettjét az Eiffel Műhelyház 327-es Mozdonycsarnokában egy-egy operaest után.

Nem ismeretlen előtted az opera világa, hiszen édesanyád, Pászthy Júlia operaénekes, az Operaház örökös tagja. Gyermekként hogyan fogadtad, hogy neki ilyen, nem mindennapi foglalkozása van?

Először otthoni házikoncerteken hallottam édesanyámat klasszikus zenét és operát énekelni, csak később láttam őt színpadon. Már kislányként nagyon megfogott az Opera hangulata, és még mindig erős emlékeket éb-

reszt bennem, amikor ott vagyok, és megérem a színház illatát. Arra is emlékszem, hogy nagyon beleéltem magam az előadásokba, és megviselt, amikor anyukám tragikus hősnőt játszott. Volt, hogy zokogógörcsöt kaptam, és apukámnak kellett megvigasztalnia, hogy a mamám jól van, nincs semmi baja.

A Madeleine Moment című dalodhoz készült klipben régi családi filmfelvételeid szerepelnek. Azok alapján azt gondolnám, a fél gyerekkorodat a zongora mellett töltötted.

Kis túlzással valóban így is volt. Hat évesen kezdtem zongorázni, és egy időben úgy terveztem, az lesz az én utam. Aztán máshogy alakult, de egyáltalán nem bánom.

Mi az, ami téged megfogott a jazz műfajában?

A szabadság-élmény, amit én a klasszikus zenétől nem kaptam meg. A jazzben helye van az improvizációnak, és nagyobb az előadó szabadsága, nem kell mindent úgy elénekelni és eljátszani, ahogy a kottában van. Én ebben a zenei világban tudok csak igazán szárnyalni. A jazz alapvető jellemzője, hogy a legkülönbélebb zenei anyagokra rögtönzünk a klasszikus zenétől kezdve a Broadway-slágerekig. Én mindig arra törekedtem, hogy magamban mélyre ásva olyan témákat keressek, amelyek az én gyökereimet jelentik és igazán meghatározóak számomra. Így jutottam el a magyar népdalokhoz, Bartókhoz és Kodályhoz, de ugyanúgy Gershwinhez és Cole Porterhez is.

Új lemezed, a Without Dimension hova tartozik?

Ezen az albumon, amely októberben jelenik meg német-holland kiadásban, Bartók- és Kodály-feldolgozások, valamint saját szerzeményeim hallhatók majd. Egy többszörös Grammy-díjas New York-i gitáros, Ben Monder is közreműködik rajta.

Karosi Júlia Quartet | Foto: Rákossy Péter

A jazz ma egyaránt szól bárókban és a legnagyobb hangversenytermekben is. Hol énekelsz szívesen?

Ami egyre inkább számít nekem, az a közönség fókuszált figyelme, és hogy létrejőjön egy kölcsönös energiaáramlás azokkal, akik hallgatnak. Így voltaképp másodlagos, hogy éppen mi a helyszín.

Az Eiffel Műhelyházban Gőzeresztő címmel futó sorozatod az új évadban folytatódik. Mit keres a jazz egy opera-játszó helyen?

Ahogy a címből is sejteni lehet, ezek kötetlenebb koncertek, amelyek egyfajta levezetésül szolgálnak egy-egy előadás után. Ennek

megfelelően könnyedebb dalokat választunk a műsorba, de mindig konkrét tematika mentén.

Nem csak a Karosi Júlia Quartet szerepel a programban, hiszen minden második hónapban egy másik formáció kap majd lehetőséget. Rájuk mely szempontok alapján esett a választás?

Az Opera vezetésének javaslatára pályájuk elején járó, de igen tehetséges énekes formációkat hívtunk meg. A legfőbb szempont az volt, hogy a kiválasztott zenekarvezetők produkciója saját elképzelést, egyéniséget, és érettséget tükrözzön. Bizunk benne, hogy sorozatunkkal belopjuk magunkat az operarajongók szívébe is. ○

Karmesterből karosszériamester

Szerző: Verasztó Annamária

Fotó: Berecz Valter

Tóth Sámuel Csaba az *Opera vezető korrepetitora*ként

dolgozik, és 2019-ben karmesterként is sikerrel debütált a dalszínházban. Minden szabad percét családjával tölti, de a karantén időszak alatt alkalma nyílt hódolni különleges hobbiának, az autófelújításnak is.

Mit takar pontosan, hogy az autófelújítás a hobbija?

Akárcsak a zene szeretetét, ezt is édesapámnak, az Opera énekkari művészenek, Tóth Csabának köszönhetem, akinek korábban volt egy autószerelő műhelye. Öcsémrel kialakult bennünk az autók iránti szenvedély (már-már örület), de most először újítok fel

járművet. Remek kikapcsolódás, és a karantén hónapjaiban több időm volt az alkatrészek felkutatására is. A karosszéria-lakatosságban édesapámnak asszisztáltam, most pedig az összeszerelés következik. Erre csak nyáron van alkalom, mert évad közben a család és a teendőim teljesen lefoglalnak. Ez a felújítás alatt álló 1982-es évjáratú Mercedes W123 életem első autója: egy családi barátunktól vettem, és érzelmileg erősen kötődöm hozzá, mert az esküvőmön ez volt a menyasszonyi autó. A cél, hogy megkapja az oldtimer minősítést, aztán minden felszabaduló percemet a családomnak szentelem majd.

A munka és a család tehát kitölti az ideje 100%-át. Hogyan változtak ezek az arányok, amikor megszületett a kislánya?

El sem tudtam képzelni korábban, milyen nagyszerű dolog apukának lenni, pláne egy kislány édesapjának. Felfoghatatlan érzés. Azon a héten, amikor megszületett, elmentem próbálni, de semmi másra nem tudtam gondolni, csak rá. A legjobb dolog hozzá hazajönni. Johanna most tizenöt hónapos, és a karantén alatt láthattam az első lépéseit, az értelme kinyílását: ha megszakítás nélkül dolgozom, nem tudtam volna ilyen mértékben része lenni az életének. Hálás vagyok, hogy itthon lehettem, mert leírhatatlan volt követni a fejlődését.

A karantén idején korrepetitori feladataiból tudott bármit is más formában folytatni?

Mindenki félt a személyes találkozástól, ezt a munkát pedig online nem lehet végezni. A pécsi növendékeimmel konzultáltam, de az operai teendőket nem lehetett így megoldani. Szerencsére, amikor már nagyon hiányzott a zene, adódott egy szép feladatom: Kovács János vezényli majd Vajda János A képzelt beteg, avagy Őfelsége komédiása című új operáját, amelyet még sohasem adtak elő. Hogy a rendező mégis hallhassa, összekötöttem a számítógéppel az elektromos zongorámat, és feljártam, felénekeltem az összes szöveget. Nagyon élveztem a kí-

sérletezést a felvétel készítése során: az időigényessége miatt ez is csak ebben a helyzetben volt kivitelezhető.

A zeneszeretet kezdetektől meghatározta a sorsát, de miként dőlt el, hogy ezen belül mely területekkel foglalkozik hivatásszerűen?

A Jóisten vezetése mindig jelen volt az életemben. Apukámnak nem adatott meg, hogy zenét tanuljon, mert a szülei előírták, hogy szakmát kell szereznie – mégis zenész lett belőle, olyan erős volt benne az ez iránti vágy. A szüleim tudatosan meg akarták adni a testvéreimnek és nekem az esélyt, amelyet apukám nem kaphatott meg. A szomszédtól sikerült kölcsönkérnünk egy zongorát, és úgy hozta a sors, hogy végül mindhárman épp zongorán kezdtünk játszani.

Kolozsváron születtem, de később Budapesten, a Bartók Konzervatóriumban folytattuk a tanulmányainkat. Mielőtt felvételiztem a Zeneakadémiára, volt egy depresszív hetem, amikor vívódtam, merre tovább. Egyértelmű volt, hogy zenével szeretnék foglalkozni, de nem éreztem magam elég ügyesnek. Bejutottam egy hangszerésziskolába, gondoltam, majd zongorákat fogok javítani, hangolni. Később anélkül, hogy előtte egyetlen tanárhoz is elmentem volna meghallgatásra, elsőre sikerült a zeneakadémiai felvételem. Attól kezdve már nem volt kérdés, hogy ez az én utam. Zongora szakon diplomáztam, ám mindig is vonzott az opera világa, így elvégeztem a korrepetitori képzést is, és már a következő évben bekerültem az Operába. Így léptem a pályára.

Mennyire számít rendhagyónak, hogy valaki ezután visszatérjen az iskolapadba, és a karmesterséget is kitanulja?

Az Operában a korrepetitorok általában zongoráznak, de vannak úgynevezett vezénylő korrepetitorok is: a karmester távollétében

Fotó: Berecz Valter

Fotó: Berecz Václav

ők vezetik a próbát. Szennai Kálmán barátom az egyik ilyen alkalommal, amikor *A varázsfuvolát* gyakoroltuk, váratlanul kiállított vezényelni, noha nem volt e téren tapasztalatom. Éppen Rost Andrea énekelt, és lányos zavaromban azt sem tudtam, hová legyek. Rettentően szégyelltem magam, hogy maga a világhírű szoprán áll a színpadon, én pedig össze-vissza dirigálok... De érdekes élmény volt, elkezdett érdekelni ez a terület, fejlődési lehetőséget láttam benne. Megkértem Küteles Géza barátomat, hogy készítsen fel, így sikerült bejutnom a Zeneakadémia karmester szakára. Azóta az Operában is nagyon szép feladatokat kaptam már: tavaly februárban *A bahcsiszeráji szökőkút* egyik utolsó előadását vezényelhettem, félig beugrásként, próba nélkül. Ezekkel a nagyszerű zenészekkel csodás együtt muzsikálni, mert érzem a szeretetüket, és azt, hogy elfogadtak, annak ellenére, hogy tapasztalatlan vagyok még. Számomra ez fantasztikus érzés!

Karmesterként milyen feladatok várják a tervek szerint?

Remélhetőleg sok remek darabot fogok vezényelni: a *Laurencia* című balett nyitja a sort, majd Mozart *A szinigazgató* és Menotti *A telefon* című operái következnek. A december *A diótörője*, amihez már tavaly is volt szerencsém, illetve dirigálhatom a *Parázsfuvolácskát*, *A varázsfuvola* keresztmetszetét. ○

Rovatunkban arra kérjük az interjúalanyt, hogy szólítsa meg egy másik tár vagy hangfaj művészt egy kérdéssel, ami régóta foglalkoztatja, de még sohasem volt alkalma feltenni. Előző számunkban Kovács János karmester Tóth Sámuelről ezt kérdezte: „Miótan én is korrepetitorként kezdtem a pályámat, kíváncsi volnék, hogyan viszonyul ehhez a munkához, és mennyire tartja fontosnak az énekesekkel való együtt tanulást a karmesteri szakma szempontjából.” A vezető korrepetitor-karmester válasza: „A korrepetitoroknak hatalmas a szerepe és a felelőssége a darab előkészítésében, hiszen sok dirigens, például külföldi művészek, csak a próbák végén csöppennek a munkafolyamatba, addig az énekesekkel a korrepetitor dolgozik. Az volna ideális, ha a karmester már hamarabb meg tudná osztani vele az elképzeléseit. Persze más eset, amikor a darab dirigense korrepetitori funkciót is betölt, mert így páratlan lehetőség nyílik az énekesekkel való együttműködésre, az elképzelések közös kialakítására. Ez semmi máshoz nem fogható egymásra hangolódást tesz lehetővé. Fontosnak érzem zongoristaként és jövődöbeli karmesterként is ennek az összhangnak a megteremtését, illetve, hogy olyan gondossággal és odafigyeléssel dolgozzak, ahogy Kovács János karnagy úr teszi.” Tóth Sámuel pedig Szegedi Csaba baritontól, a 2018/2019-es évad Kamaraénekesétől szeretné megtudni a következőt: „Mi motiválta arra, hogy egy sokak számára ismeretlen, aprócska faluban, egy mára már közsímsert operafesztivált hozzon létre?” A választ az Opera Magazin következő számában, az Életmód rovatban olvashatják.

TEGYEN PONTOT A VÉGÉRE

Egészítse ki egyedi termékeink árát törzsvásárlói pontjaiból!

Libri

Könyvesboltok

A Libri Könyvesboltok egyedi, fehér, kör alakú jelzéssel ellátott termékei kizárólag a "Tegyen pontot a végére" program keretében vásárolhatók meg, a feltüntetett mennyiségű törzsvásárlói pont és forint felhasználásával. A program annak visszavonásáig érvényes, a termékek a készlet erejéig kaphatók. Részletes tájékoztatás:

libri.hu/pont-a-vegere

Végül a zenéé a döntő szerep

Szerző: Szabó Z. Levente

Folytatódik az Opera Magazin sorozata, amelyben ezúttal *Bóka Gábor és Molnár Szabolcs* kritikusokkal beszélgettünk arról, modern vagy klasszikus rendezéssel lehet-e közelebb hozni a műfajt a fiatalokhoz, valamint arról, mit tehet a színház, mit az iskola, mit a család.

Vannak visszatérő témák az operarendezések kapcsán: szexualitás, modern környezet, ülve, állva, fekvé éneklés, azaz speciális rendezői utasítások.

Logikusan ez az, amihez hozzá lehet nyúlni. De tényleg csak ezzel lehet játszani?

Bóka Gábor: Pár évszázaddal ezelőtt az egyes műveket a színházak a saját szájuk íze szerint átírták. Ilyesmire manapság is sor kerül, kerülhet. Friss élmény az *Agrippina* előadása Szegeden, amiben sok zenei, dramaturgiai beavatkozás történt. Vannak, akik szerint ez nem is baj, hiszen Händel operáit valójában képtelenség változtatások nélkül eljátszani. De sokak számára, akik tiltakoznak a zenei anyag, és ezzel összefüggésben természetesen a dramaturgia megváltoztatása ellen, ma-

gától értetődő, hogy Erkel operáit Nádasdy Kálmán és csapata által átdolgozott formában szeretik – mert így szokták meg. Talán tudják, talán nem, hogy egyáltalán létezik eredeti változat, de olyan véleménnyel is találkoztam már, amikor valaki az eredeti verzió ismeretében jelentette ki, hogy jobb a megszokott, átírt változat.

Molnár Szabolcs: A legtöbb fiatal az operát leginkább a múzeumhoz érzi közel, és talán fel sem merül benne, hogy jelentőséget tulajdonítson egy-egy előadás szcenáriójának. Számára mindegy is, hogy hagyományos, tradicionalista vagy modern rendezést lát-e éppen. Abban, hogy megszereti-e a műfajt, úgyis a zene és a zenei előadás minősége játssza a döntő szerepet. Húsz-harminc éve nézek operát, már akkor is arról volt szó,

mennyire fontos, hogy a művész színészként is legyen jelen, ahogy mondogatták: a lefűrt lábú énekesek kora egyszer és mindenkorra lejárt. Ehhez képest az elmúlt hónapokban, amikor csak régi felvételeket lehetett nézni, többször elővettem például a Műpa Wagner-előadásait, és egyáltalán nem figyeltem a rendezést, hanem arra koncentráltam, tényleg olyan jó volt-e egy-egy énekesnő, énekes hangja, ahogy az emlékemben él.

De – és gondolom, ezt nem vitatjuk –, ez a zenei érzékenység, figyelem nem a semmiből születik, illetve ma a fiatalok komplexebb élményekhez vannak szokva. Egyszerre több dologgal foglalkoznak, más a tempó.

M. Sz.: Úgy hiszem, hogy egy rendező negyven fölött már nem fogja kitalálni, mi jár valakinek az eszébe, aki még nincs húsz éves. Annak idején én szerettem Baz Luhrmann filmadaptációját a *Rómeó és Júliából*, de a mostani középiskolás diákjaim nyolcvan százalékát biztos idegesítené, azt kérdeznék, miért kellett Rómeó kezébe pisztolyt adni, miért kellett luxus kocsikon közlekedni.

B. G.: Bizonyos értelemben nekem is hasonló tapasztalataim vannak. Középiskolai tanár vagyok, és egyszer, még szakiskolai tanár koromban, egy diákomat elvittem a Kovalik Balázs-rendezte *Elektrára*. A végén említettem neki, hogy ez a szokásosnál nagyobb hangerővel megszólaló darab, mire csodálkozva rám nézett, és megkérdezte: „Ez itt hangosnak számít?”

Ha jól értem, nem a rendezői színházban látják a megoldást?

B. G.: Alkalmam volt látni Robert Wilson *Koldusopera*-rendezését Berlinben és Krzysztof Warlikowski *Anyeginjét* Münchenben. Számomra ezek fontos előadások voltak – de ha a kritika e rendezők egész munkásságát veszi figyelembe, úgy elgondolkozhat, hogy ezek jelentik-e az életmű csúcspontját.

M. Sz.: Amihez természetesen az is hozzátar-

Traviata | Fotó: Nagy Attila

obbiekre rontott.
ndenfelé holtak hevernek;
élők vérrel fröcskölődtek be,
maguk is sebet laptak,

Elektra | Fotó: Éder Vera

tozik, hogy az internet segítségével ma már bárhol a világon láthatjuk ezeket a műveket. Inkább abban érzem a megváltozott tempót, az élet gyorsulását, hogy sokkal hamarabb érkeznek el mindenkihez a híres vagy éppen hírhedt rendezések, emiatt előbb-utóbb azt érezzük egy-egy rendező kapcsán, hogy önmagát ismétli. Meglepő fordulat, hogy lassan eljutottunk odáig, hogy az opera színlapjáról ha lemaradhat egy név, az a rendezőé lesz. Illetve az sem véletlen, hogy énekesek és karmesterek – Philipp György, Hábetler András, Pál Tamás – már rendeznek is.

Mégis a múzeumi hasonlatot vinném tovább azzal, hogy a bécsi Szépművészeti Múzeum Brueghel-kiállítását éppen akkor néztem meg, amikor az egyik teremben múzeum-pedagógiai foglalkozás volt. Igaz, én nem tudtam olyan nyugodtan szemlélni a képeket, mint szerettem volna, mégis jó kezdeményezés, mert azok a gyerekek biztos, hogy rendszeres kiállítás-látogatók lesznek, érteni és szeretni fogják a képzőművészetet.

Személyes élményem, hogy amikor múzeumba megyünk, akkor a kapuban

Mégis, miként lehet ezt a műfajt a fiatalok számára is vonzóvá tenni?

M. Sz.: Korábban említettem, hogy ők múzeumként látják a műfajt, amihez hozzájárul, hogy időnként az operák törzsközönsége is tudja ezt az érzést erősíteni.

A walkür | Fotó: Nagy Attila

RENDEZŐI SZÉK

szétválnak. Feleségem keresi a németalföldieket, lányom a kortárs műveket, én az impresszionistákat.

B. G.: Ezzel azért ebben a formában nem teljesen értek egyet, ha az operára alkalmazzuk. A Szent István Gimnáziumból, ahol tanítok, időről-időre elmegyünk a diákokkal színházba, így operába is. Van, amikor egy egész osztály kifejezetten olyan előadásra, ahová más iskolákból is nagy számban érkeznek tanulók, és van, hogy szakkörösökkel normál, hétköznapi előadásra. Az előbbi, minden előkészítés, feldolgozás, plusz órák mellett is néha inkább kipipált feladat, míg az utóbbi esetben azok, akik ott voltak, mélyebben elgondolkoznak

azon az élményen, amit kaptak. Mint ahogy a kulturált színházi viselkedés formáit is akkor lehet megtanulni, ha a közönségben felnőttek is jelen vannak, nem csak kétezer diák.

M. Sz.: Ezt csupán annyival egészíteném ki, hogy tapasztalataim szerint nem szerencsés az a válogatás, amelyik most az úgynevezett ifjúsági előadások körét alkotja. Nem sorolom, mindenki ismeri. Pedagógusként megtanultam, a fiatalokat sokkal jobban érdekli például a *Traviata* vagy *A walkür*. Vagyis azok a művek, ahol a szereplőknek döntést kell hozniuk, de nagyon nehéz, sőt szinte lehetetlen jó döntést hozni. ○

JÁTÉK

Folytatódik az Opera Magazin nyereményjátéka. A megfejtéseket 2020. október 15-ig várjuk a jatek@opera.hu e-mail címre. Az alábbi kérdések mindegyikére helyesen válaszolóik között 5 db páros belépőt sorsolunk ki a 2020/21-es évad valamelyik előadására. A nyerteseket e-mailben értesítjük, a névsort és a megfejtéseket a következő lapszámban olvashatják.

1. **Milyen különleges gyakorlatok ihlették** Alexander Ekmant a *Cacti* című koreográfia megalkotásakor?
2. **Melyik világhírű magyar karmesterről kapta a nevét** az Eiffel Műhelyház hangfelvételekre is alkalmas zenekari próbaterme?
3. **Ki fogja alakítani Róma népét** az Eiffel Műhelyház *Poppea*-előadásában?
4. **Milyen néven szokás emlegetni** Mahler VIII. szimfóniáját?
5. Az új *Salome*-produkciót jegyző Rátóti Zoltánt **melyik Mozart-szerepben láthatta az Erkel Színház közönsége korábban?**

Előző számunk megfejtései: 1. A hugenották; 2. kottatartó; 3. fukszialesével; 4. Eötvös Péter: *A szerelemről és más démonokról*; 5. mindennapos éneklés

A nyári lap nyertesei: Gerle Éva, Jórász-Nagy Eszter, Reiner László, Szabó Zoé Júlia, Veress József
A részletes Játékszabályzat a www.opera.hu/tajekoztatok oldalon olvasható.

„Nem sportszerű magunkat Olaszországhoz hasonlítani”

Szerző: Ménes Márta

Melyek a *nemzetközi trendek*, különböző nemzetek öltözködési szokásai az operaelőadások alkalmával? Mindenütt elfogadottá vált a lazább megjelenés? Mekkora a trendformáló erejük az ismert embereknek, celebeknek? Schiffer Miklós stíluszakértő válaszol.

Beszélhetünk-e nemzetközi divattrendekről az opera kapcsán?

Nem igazán. Minden ilyen általánosítás esetében belefutunk egy csapdába. De mondhatjuk azt, hogy vannak nemzetek, ahol a klasszikus, tradicionális öltözködésnek nagyobb a kultúrája. Ezek érdekes módon sok esetben éppen azok az országok, amelyek a mai napig királyságok: Anglia, Spanyolország, Svédország, de ide sorolható Olaszország és Franciaország is. Ezeknél a nációknál fontos a színházi megjelenés. Ausztria és Németország hasonlóak e tekintetben, inkább konzervatívak, mint újszerűek. Nálunk, Magyarországon van ez is, meg az is, azonban nagyon nehéz ezt ország szerint specifikálni, hiszen minden ember egy külön individuum, egyenként változó, ki mennyi energiát fektet az öltözködésbe.

Ha bármelyik kontinensen operába megyünk, nagyon szélsőséges példákat láthatunk, New Yorktól Párizsig. Mindenütt általánossá, egyben elfogadottá vált a lazább megjelenés? Igen, egyre inkább. Az egész világ lazul körü-

löttünk, és azok a generációk, akik az öltözködést, főleg a színházi megjelenést teljesen magától értetődően klasszikusan, vagy „felöltözve” képzelték el, sajnos lassan kikopnak. Az új generációk nem követik feltétlenül ezeket a példákat. Azonban egy Opera díszelőadás vagy egy premier Londonban, a mai napig szmokingos és estélyi ruhás esemény. Vannak kiemelt előadások nagy sztárokkal, nagyon magas helyárakkal, amelyekre szintén „kiöltöznek.” A jegyár is egyfajta szelekciót jelent – Magyarországon ezt nagyon érzékenyen kezeljük, harminc évvel a szocializmus után még mindig nem merünk beszélni a pénzről, nem illik szóba hozni a társadalmi rétegződést. Valaki megengedheti magának, hogy egy pénztárcáért kifizessen annyit, amennyit más egy egész nyári ruhátárért. Van, aki többet és szívesebben költ ruhákra, más felszínes dolognak tartja, nem fordít rá figyelmet. Ahogyan az emberek politikai nézeteik szerint jobb- vagy baloldalra sorolják magukat, legalább olyan szélsőségesen tudnak gondolkodni az öltözködéssel kapcsolatban is.

© Bayerische Staatsoper | Foto: Felix Loechner

© Julia Roberts | Foto: Aaron Poole A.M.P.A.S

Az íratlan szabályok ma már fellazulóban vannak, korábban azt említtette, hogy egyedül talán Milánó jelent kivételt ez alól. Miért?

Az olaszoknak az öltözködés sokkal fontosabb, mint bármely más nemzetnek. Talán még a spanyolok hasonlóak. A milánói Scalában való megjelenésnek van egy társadalmi rangja, ott ennek nagy a jelentősége. De ha északra Dél-Olaszország felé haladunk, ott már nem ezt látjuk. Bécsben is felöltöznek, az osztrákoknál is van presztízse a színházba, különösen az operába járásnak. Nem mondom, hogy nálunk egyáltalán nincs, de az biztos, hogy itt ez lazább és megengedőbb.

Van-e színház-látogatási jellegzetesség öltözködési stílus szempontjából a különböző nemzeteknél – például a spanyoloknál, olaszoknál, amerikaiaknál? Nem, ez inkább egy általánosan elfogadott rendszer. Nem megyünk farmerban, papucs-

ban, bermudában, ápolatlan pólóban egy-egy előadásra, ahogyan azt egyes magyar zenekritikusok teszik, mert megtisztelljük önmagunkat, a közönséget, és nem utolsósorban a művészeket, akik fellépnek. Ha lazán vagy furdónadrágban akarok operát hallgatni, akkor tegyem azt a kocsiiban, vagy otthon a teraszon. Ha élőben szeretném élvezni, annak adjuk meg a módját. Hozzáteszem, gyakran megjelennek olyan írások itthon, hogy a magyarok igénytelenek. Ez nem igaz! Szerintem nem vagyunk rosszabbak, mint a legtöbb környékbeli ország. És nem is sportszerű magunkat Olaszországhoz, Franciaországhoz hasonlítani, hiszen mások az alapok, mások a gyökerek.

Milyen szerepe van az ismert embereknek, celebeknek abban, hogyan öltözzünk fel egy-egy eseményre? Mekkora a trendformáló erejük? Biztos, hogy nagy lenne, de kérdezem öntől: mikor látott úgynevezett celebet az

© A David H. Koch Theater nézőtere, az Operaház New York-i turnéján, 2016. Fotó: Nagy Áttila

Operában? Épp a múltkor olvastam egy posztot arról, hogy a milánói focicsapat ott volt egy elegáns operaeseményen; nos, nálunk ilyen nincs. A magaskultúra nem érinti meg a reklámokból élő celebjeinket. Sokat gondolkodtam azon, hogy Magyarországon a nagy színészeink miért nem celebritások, aztán rájöttem, hogy azért, mert dolgoznak. Mindig megkülönböztetem a celebet és a celebritást. A celeb az, aki nem tett le semmit az asztalra, a celebritás pedig a tehetséges és ünnepelet művész. Mint például Julia Roberts, aki remek filmekben szerepelt, a tehetségét Oscar-díjjal is elismerték. Az ilyen kaliberű sztárok el is mennek az operába, színházba, és vizuálisan is példát mutatnak az embereknek. De itthon ez sajnos nem jellemző.

A színházlátogatás egyre inkább kevésbé formális időtöltéssé válik, a nézők is közelebb érzik magukhoz, talán ennek is köszönhető, hogy nem igazán jellemző a „kiöltözés”. Mit gondolsz erről?

A „kiöltözés” mindig a mi kontinentális európai kultúrkörünkben volt jelen. Ha Angliában elmegyünk egy színházba, megtapasztalhatjuk, hogy az ottani milió teljesen más. Míg a mi

teátrumaink német, bécsi és párizsi mintára épültek – előtérrel, lépcsővel, büfével – addig Londonban a közönség kvázi az utcáról lép be a nézőtérre. Csak egy kicsi pénztár van az épületben, ruhatár sincs, a néző fogja a kabátját, begyűri a széke alá, így nézi meg az előadást. Ez a fajta színházi művészet egy mindennapi szórakozási lehetőség, nem arról van szó, hogy valaki vesz egy jegyet egy produkcióra, és négy hónapig készül rá, mint nagy eseményre. Ez tehát nem zavar, miközben persze a szakmából adódóan jobban örülnék, ha az emberek ki lennének öltözve. De új időszámítás van, és ezt el kell fogadni.

Régebben voltak kísérletek a nézők öltözködésének ellenőrzésére az Operában, de nem sültnek el jól. Szükséges-e ilyen „kontroll” be- vagy visszavezetése?

Egyértelműen nem, egy ilyen revízió semmi jóra nem vezetne. Csak feszültség születne belőle. Megváltoztunk, mindenkinek a saját igényességén, kulturáltságán múlik, hogy egy előadásra hogyan öltözik fel. ○

A világ legkisebb színpada
Válogatott online közvetítések – már mobilon is!

Töltse le most!

papageno.hu/mobil

Az Apple, az Apple logó az Apple Inc. bejegyzett védjegye.
Az App Store az Apple Inc. szolgáltatási védjegye.
A Google Play és a Google Play-logó a Google LLC védjegyei.

Színházi formák

Szerző: Belinszky Anna

Brno leggyakrabban autentikus cseh éttermeivel és sörözőivel, történelmi és világörökségi emlékeivel szerepel az útikalauzokban. Ezúttal a „*kis Prágaként*” is emlegetett város színházainak sokszínű történetét állítjuk fókuszba.

Janáček Színház | Forrás: Brno, Nemzeti Színház

Van, hogy évtizedeket kell várni egy álom megvalósulására: ez történt a Janáček Színházzal is, amely több mint nyolcvan évnyi előkészület után nyithatta meg kapuit a közönség előtt. Az 1880-as évektől kezdve formálódott az igény a brnóiakban egy állandó cseh teátrumra, melyre évtizedeken keresztül, a legkreatívabb adománygyűjtő kampányokkal igyekeztek forrást teremteni. 1910 és 1958 között több mint féltucat építészeti versenyt is kiírtak az új épület megtervezésére, a két világháború azonban számos ígéretes ötletet ellehetetlenített. A reprezentatív opera- és balettszínházként ismert Janáček Színház végül 1960 és 1965 között épült fel, és a Brnói Nemzeti Színház operaegyüttesének méltó otthonává vált. A társulat 1965. október 2-án Janáček *A ravasz rókácska* című operájának ünnepi előadásával vette birtokba a színpadot, melyet alig egy héttel később a balettművészek is felavattak Stravinsky *Petruskájával* és Ravel *Daphnis és Chloé* című darabjával.

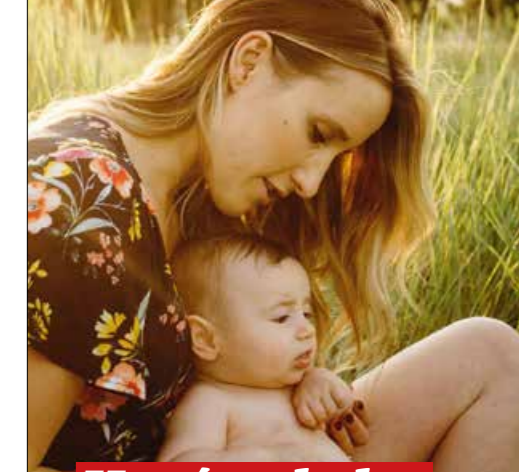
Évszázadokkal korábbra nyúlik vissza az ugyancsak a Brnói Nemzeti Színházhoz tartozó Reduta Színház története. A ma ismert épület elődje egy hétköznapi fogadó volt, amelyben valószínűleg már az 1660-as évektől kezdve játszottak alkalmanként színházi előadásokat. 1733-ban egy nagyobb színpaddal és páholyokkal is bővítették a játszóhelyet, ahol 1767-ben a tizenegy éves Mozart és nővére, Nannerl is koncertezett, és amelynek olyan neves igazgatói voltak, mint a *Varázsfuvola* librettistájaként ismert Emanuel Schikaneder. A Reduta Színház épülete később a napóleoni háborúk idején katonai kórházként és szállásként is funkcionált, és több tűzvésznek is áldozatul esett. Ma látható formáját a 2000-es évek elején nyerte el egy rekonstrukció során, amely a modern formákat a korábbi századokból fennmaradt építészeti elemekkel ötvözte. A rekonstrukciót ünneplő első előadás 2005-ben a Brnói Nemzeti Színház prózai-, opera- és balett-társulatának egy összművészeti

produkcója volt, melynek keretében többek között Stravinsky *A katona története* című darabját állították színpadra.

A Janáček Színház megépülése előtt a Brnói Nemzeti Színház operabemutatóinak leggyakrabban az a Mahen Színház adott otthont, amely ma főként a prózai tagozaté. Az épület azoknak is ismerős lehet, akik sohasem látták még élőben; a színházat ugyanis az az előző lapszámban is emlegetett Fellner és Helmer nevét viselő híres bécsi építésziroda tervezte az 1880-as években, amelynek a nevéhez számos magyarországi és a történelmi Magyarország területén található színházépület is kötődik. A Mahen Színház különlegessége, hogy építései az első olyan teátrumok közé tartozott, amelyben a gázégők helyett elektromos világítást alkalmaztak. A terveket pedig az Edison Electric Light Company nevében nem kisebb tekintély, mint maga Thomas Edison készítette. Az intézmény alapításától fogva sokáig német színházként működött, majd 1918-ban a csehszlovák állam tulajdonába került, és egy felújítást követően 1936-ban nyithatott újra az akkori Csehszlovákia egyik legmodernebb teátrumaként.

Európa meghatározó kulturális fesztiváljai között tartják számon a Janáček Brno

Ha sír a baba, énekelj neki!

Kétszer annyi ideig maradtak nyugodtak a csecsemők, ha egy dalt hallgattak, mint amikor beszéltek hozzájuk – állapították meg egy korábbi vizsgálatukban a Montreali Egyetem kutatói.

Azt találták, hogy a csecsemőket „magával ragadja” a zene, vagyis rendelkeznek azzal a mentális kapacitással, hogy ugyanúgy reagálhassanak rá, mint a felnőttek. Isabelle Peretz professzor így nyilatkozott az eredményekről: „Számos kutatás vizsgálta már, hogyan befolyásolja az éneklés és a beszéd a csecsemők figyelmét, mi azonban arra voltunk kíváncsiak, hogy ezek milyen hatást gyakorolnak a babák érzelmi önuralmára – ami nyilvánvalóan fejletlen a csecsemőkben, de úgy véljük, az éneklés segít a csecsemőknek és a gyerekeknek kifejleszteni ezt a képességet.” Kísérletükben 30 egészséges, hat-kilenc hónapos csecsemő hallgatott csecsemő- és felnőtt beszédet, valamint számokra ismeretlen török gyermekdalokat. Az *Infancy* című szaklapban megjelent tanulmány arról számolt be, hogy a török dal hallgatásakor a babák átlagosan kilenc percig maradtak nyugodtak, míg a kétféle beszéd körülbelül fele annyi időre nyugtatta meg őket. A pszichológusokból álló kutatócsoport szerint eredményeik azért fontosak, mert az anyák – különösen a nyugati világban – általában sokkal többet beszélnek gyermekükhöz, mint énekelnek, így nem tudják kihasználni az éneklés érzelmszabályozó tulajdonságait. Az éneklés ráadásul az egyes szülőknél esetleg kialakuló frusztrációt is enyhítheti. A professzor azt is hozzátette, hogy bár az éneklés a legjobb választás, a szülők akár felvételtől is lejátszhatnak vokális zenét csecsemőjüknek.

LOL, 2016, Brno | Fotó: Katerina Lexmannova

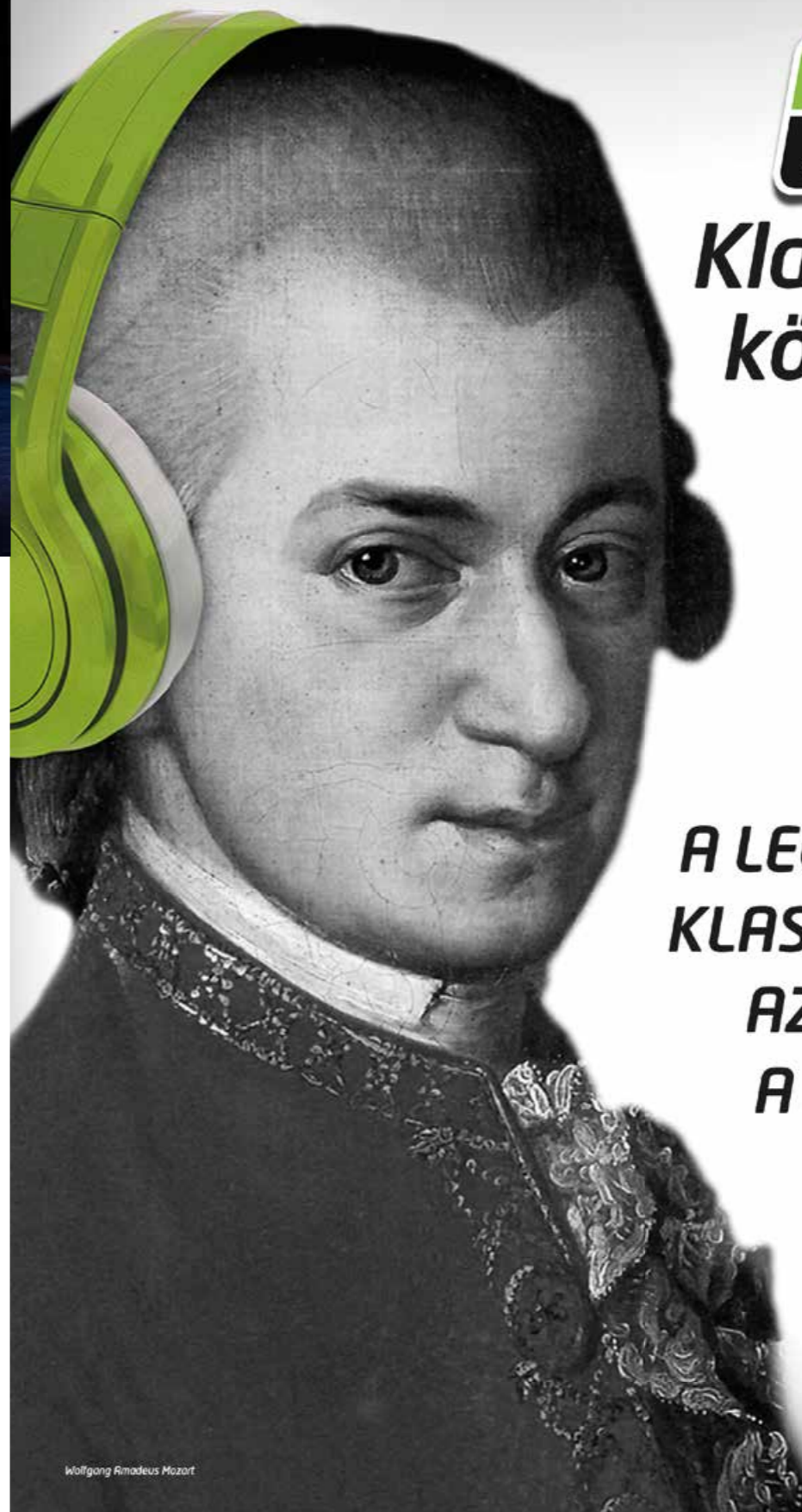

Janáček Színház | Forrás: Brno, Nemzeti Színház

Fesztivált, melyen a tervek szerint 2020 őszén a Magyar Állami Operaház *Salome* produkciója is debütál. A rendezvény középpontjában a 20. század első két évtizede áll, egy olyan páratlanul színes időszak, amely nemcsak a zenében, de a képzőművészetben és az irodalomban is kivételes alkotásokat adott a világnak. Ahogy a rendezvény szervezői fogalmaznak: „Soha többé nem lesz ennyi botrány és szenvedélyes vita a koncerteken és a színháztermekben. (...) A korszak zenei irányzatainak valamennyi képviselőjében van valami közös: Strauss, Debussy, Mahler, Schönberg, Stravinsky, Bartók és (természetesen) Janáček mindannyian új utakat kerestek, hogy igazán karakteres és egyéni zenei nyelven fejezhessék ki mindazt, amit az életről gondoltak.”

Az *Opera Salome*-bemutatóján azonban nemcsak a zenei nyelv varázsa és az előadók játéka ragadhatja magával a közönséget, de a kuriózumnak számító díszlet is, amely – először a világon – a mai Jordánia területén található Heródes-palota, a Machaerus rekonstruált tereit is életre kelti. (A produkcióról bővebben a 12-13. oldalon olvashatnak – a szerk.) Szélsőségek, végletek, megállíthatatlan, elsőprő erejű zenedráma – nem véletlen, hogy az ősbemutatón harmincnyszor tapsolták vissza a szereplőket.

A Brnói Nemzeti Színház és a Magyar Állami Operaház szorosabb együttműködése már a *Salome* előtt elkezdődött: 2018-ban a Magyar Nemzeti Balett a *LOL* címen bemutatott három Hans van Manen-egyfelvonásost táncolta a cseh városban. Az emberi viszonyok, férfi-női kapcsolatok köré épülő darabok között tüzes tangó, melankolikus duett és egy ünnepi paródia is helyet kapott. A sikeres vendéglátás folytatásaként a brnói közönség a következő évben újabb három balettdarabot ünneplhetett. A *Limitless*-est részeként a *Trójai játékok – amazonokkal*, a *Bedroom Folk* és *A tökéletesség szédítő ereje – The Vertiginous Thrill of Exactitude* című darabokon keresztül a Magyar Nemzeti Balett művészetének újabb színeit ismerhették meg. ○

Wolfgang Amadeus Mozart

Klasszikusok könnyedén

**A LEGNÉPSZERŰBB
KLASSZIKUS ZENÉK
AZ OPERÁTÓL
A FILMZENÉIG**

Tovább bővül az Opera DigiTár adatbázisa

Szerző: Karczag Márton

Noha a vírushelyzet miatt 2020. március 11. után nem ment fel a függöny az Erkel Színházban, *az operaházi munka valójában egy percre sem állt meg*, a megváltozott körülmények miatt azonban teljesen más irányokat, hangsúlyokat kapott. Terveink között szerepelt többek között, hogy nyárra naprakésszé tesszük az Opera DigiTárat, ám ezt otthonról, a home office keretein belül nem lehetett elvégezni. Az adatbázis az elmúlt hónapokban tehát nem bővült – de garantáltan csiszolódott.

Az Opera DigiTár 2019 novemberi indulása óta több ezer látogatóval büszkélkedhet. Úgy tűnik, a műfaj rajongói rákaptak az oldalra, szívesen merülnek el az adatokban, nosztalgáznak, böngészgetik régi előadás-

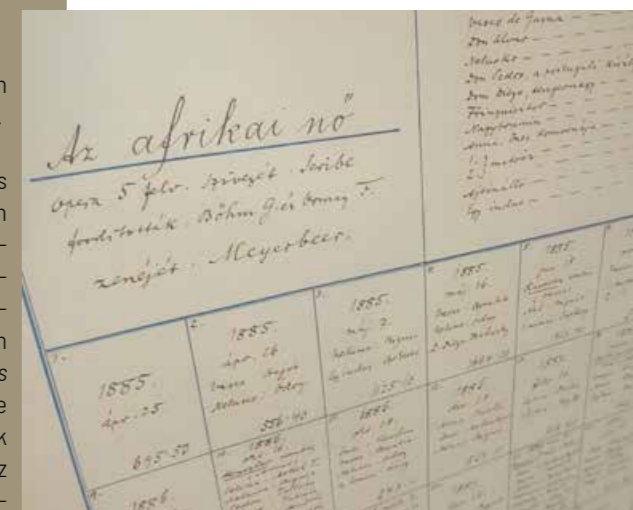
sok színlapjait, kutatják kedvenceik életművét. Célunk, hogy a digitális archívum a lehető legpontosabb legyen. Ebben szerencsére a látogatóktól is sok segítséget kapunk, a digitar@opera.hu címre számtalan e-mail

érkezik és kollégáimmal minden megkeresésnek utána is járunk.

Az elmúlt hónapok az ellenőrzés és a mélyebb kutatás jegyében zajlottak. Amikor 2013-ban nekiláttunk az adatbázis felépítésének, két forrásra támaszkodtunk: az Operaház Emléktárában őrzött úgynevezett Kockás könyvre, melyben betűrendbe szedve, darabonként vannak beírva az előadások, valamint az évadonként bekötött színlapokra. A Kockás könyvet még Vidor Dezső titkár kezdte el vezetni valamikor az 1910-es években, az ő feladata lehetett a színlapok utólagos javítása is. Olykor-olykor előfordul eltérés a két forrás között, ilyenkor az akkoriban megjelent napi sajtóból próbálunk tájékozódni.

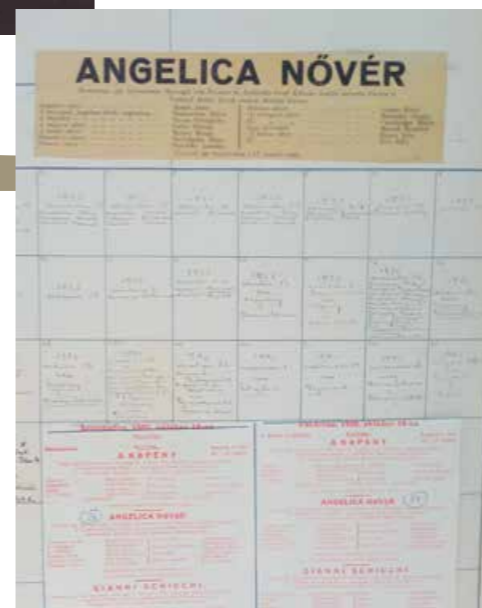
Miután hat év alatt 2015 nyaráig rögzítettük az összes opera- és balettelőadást, most kiegészítjük az adatbázist a koncertekkel és egyéb rendezvényekkel is. Ezzel párhuzamosan a Kockás könyvet félretéve, a nyomtatott színlapok alapján nézzük át minden egyes előadás online adatlapját, melyeket az elmúlt szezonban 1920-ig sikerült végigkorrektúrázni. Reményeink szerint azokban már nem maradt hiba, így a DigiTár lesz a magyar operatörténetben korábban soha el nem végzett alap kutatás bázisa, melyre ezentúl – a legendák helyett – bátran lehet építeni.

Ezzel párhuzamosan nyílt lehetőség – a 21. század technikáját segítségül hívva – az Operaházban fellépett művészek életrajzi adatainak tisztázására is. Az adatbázisban jelenleg közel 6500 személy szerepel, akik közül a

többség nem volt világhírű alkotó vagy vezető művész. Sokan csak néhány előadás erejéig vendégszerepeltek, de olyanok is akadnak, akik életükben mindössze egyszer léptek fel nagyszínpadon, jó részükről a lexikonok sem emlékeznek meg. Bármiféle életrajzi adatot fellelni rendkívül idő- és fantázia-igényes, ám korántsem látványos. Olykor a múlt századi külföldi művészek eredeti nevének felkutatása is gondot okozott, s az egykori írásmódokon is finomítani kellett, hiszen az Anthes György vagy Burian Károly forma mára éppen annyira nem használható, mint a Verne Gyula vagy a Verdi József.

Bár az elmúlt hónapokban zár alatt maradtak az operaházi kritikagyűjtemények, az Arcanum Digitális Tudománytár igencsak megkönnyíti a kutatók dolgát. Ezen kívül hazai és nemzetközi adatbázisok, születési-, házassági- és halotti anyakönyvi kivonatok, gyászjelentések elképesztő tömege is elérhető már az interneten. Ezek segítségével lehet a nyomára akadni rég elfeledett, „eltűntnek hitt” művészeinknek, hogy a DigiTárban, „az Opera digitális emlékezetében” méltó helyükre kerüljenek. A száraz adatok mögött pedig eddig nem ismert világkarierek éppen úgy kibontakozhatnak, mint szomorú sorstragédiák, megannyi új, további kutatásra csábító történetek. ○

○ Fotó: Operaház Archívuma és Emlékgyűjteménye

A karmester és a főrendező

Szerző: Karczag Márton

Folytatódik az Eiffel Műhelyházhoz kapcsolódó sorozatunk, melyben a *legfontosabb terek és termek névadóit mutatjuk be.* Ők mind-mind régi híres operaházi nagyságok, akiknek neve immár nemcsak a művészet terén orientál, hanem a Magyar Állami Operaház történetének legnagyobb fejlesztése során kiépülő komplexumban is eligazít.

○ Hevesi Sándor háziszínpad | Foto: Berecz Valter

Belépve a hatalmas előcsarnokba a látogató tekintete azonnal megakad a gyönyörűen felújított, több mint százéves szerkocsis gőzmozdonyon. E mögött, a Bánffy Miklós teremmel szemben két hatalmas terem van, melyekben – bár olykor látogatókat is fogadnak – a színházi munka alaptevékenységei (zenekari- és rendezői próbák) zajlanak. A bejárathoz közelebb kapott helyet a Fricsay Ferenc stúdió, kicsit hátrébb pedig a Hevesi Sándor háziszínpad bejárata található.

Fricsay Ferenc (1914–1963) születésének centenáriuma az Opera mindent elkövetett, hogy egy minifesztivál keretei között a karmester munkásságát ismét előtérbe he-

lyezze. A Bazilikában megszólaló fiatalok misén, emlékkiállításán, könyvön kívül egy különleges CD-t is megjelentetett ekkor a színház, melyen valódi ritkaságok is helyet kaptak. Fricsay volt az egyik első muzsikusk, aki felismerte a hangrögzítés fontosságát, és a Deutsche Grammophon exkluzív karmestereként közel kétszáz lemezt készített, élő tévéadásban dirigált, és a próbáin készült filmek ma is „tananyagok”. Így szinte természetes gesztus, hogy a zenekari próbatermet – amely hangfelvételek készítésére is kiválóan alkalmas – róla nevezzük el, noha budapesti operakarmesterként csak rövid ideig tevékenykedett, 1945 és 1949 között. Karrierjét ugyanis Szegeden kezdte katonakarmesterként, 1947-ben pedig, miután a Salzburgi Ünnepi Játékokon beugrással elvezényelte Gottfried von Einem *Danton halála* című művének ősbemutatóját, gyorsan a világ élvonalában találta magát.

○ Az Opera Énekkara a Hevesi Sándor próbateremben, 2020. július 29. | Foto: Nagy Attila

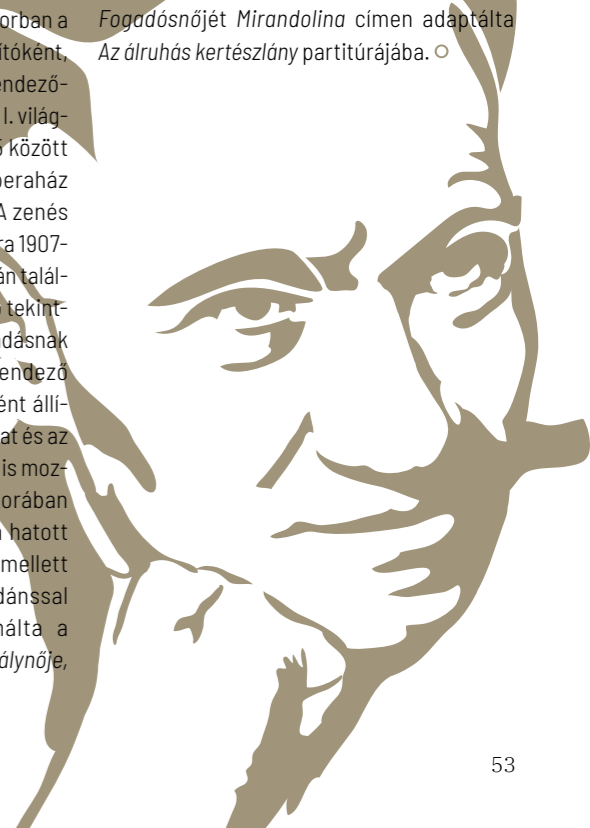

○ Hangfelvétel a Fricsay Ferenc stúdióban | Foto: Berecz Valter

Hevesi Sándor (1873–1939) nevét elsősorban a Nemzeti Színház igazgatójaként, fordítóként, Shakespeare-kutatóként és prózai rendezőként őrizte meg az emlékezet, holott az I. világháború előtt néhány évig, 1912 és 1915 között gróf Bánffy Miklós felkérésére az Operaház főrendezőjeként is tevékenykedett. A zenés műfajjal először a Népszínház-Vigopera 1907-es *Carmen*-bemutatóján találkozott. Ez a produkció tekinthető az első olyan előadásnak hazánkban, ahol a rendező nem csak őrmesterként állította sorba a szólistákat és az énekkart, hanem meg is mozgatta őket. Maga korában ez teljesen újszerűen hatott az Operaházban is. Emellett Hevesi Bánffy intendánssal karöltve megreformálta a klasszikus- (*Május királynője*,

Fogadós nőjét *Mirandolina* címen adaptálta az *álruhás kertészlány* partitúrájába. ○

A windsori víg nők, Oberon, Prometheus), Mozart- (Szöktetés a szerájból, A varázsfuvola, Don Giovanni) és Verdi-repertoárt (A trubadúr, Rigoletto, Traviata, Aida), új műfordításokat készített, több operát és balettot, valamint ősbemutatót (Dohnányi: A vajda tornya, Buttykay: Hamupipőke, Szeghő: Báthory Erzsébet) állított színpadra, és sikeres librettópályázatot bonyolított le (*Farsangi lakodalm*). Még egy „új Mozart-opera” is fűződik a nevéhez, Goldoni

Fakanál és penna

Szerző: Mona Dániel

„Az még gombócból is sok” – tartja a mondás. Nos, a zenetörténet fura szerzete, Felix Mendelssohn-Bartholdy tudott volna vitatkozni ezzel az ínyenceknek egyenesen sértő kijelentéssel. A szerző ugyanis *bármit megtett egy tál ízletes gombócért*. Akár komponált is...

Rovatunkban nemegyszer említettünk olyan komponistákat, akik örömmel gondoltak a hasukra, akik szerettek jó ételleket főzni vagy csak enni. Rossini receptjei és Satie különc diétája után most egy zenei kuriózum következik. Történetünk a 18. századi hagyományokig nyúlik vissza. A zeneszerzők ekkoriban szinte kizárólag megrendelésre komponáltak. Fizetségük lehetett pénz, de a megrendelő gyakran értéktárgyakkal ellentételezte a zeneművet. (Ennek a kornak a közkedvelt „valutája” volt például a tubákosszelence.) A másik fontos szokás, hogy

a szerzők nem írtak csak úgy, az asztalfióknak versenyműveket. Azokat kivétel nélkül tehetséges virtuózok, konkrét muzsikusok ihlették. Az abszolút főnyeremény tehát az volt, ha a komponista talált egy inspiráló művészt, aki a kölcsönös tisztelet jegyében hajlandó volt legalább egy tubákosszelencényit fizetni egy vadonatúj kompozícióért. Az előadónak lett új műve, amelyben megcsil-

○ Eduard Magnus: Felix Mendelssohn-Bartholdy portréja

logtathatta hangszeres vagy énekes tudását, a szerzőnek pedig színpadra került az alkotása – tipikus win-win helyzet.

És akkor ugorjunk előre 1832 utolsó napjaira, amikor a müncheni udvar híres klarinétosa, Heinrich Joseph Baermann és fia, a klarinétal rokon basszetskürtön játszó Carl turnéjuk során Berlinbe téved, abba a városba, ahol jó barátjuk, Mendelssohn is lakik. A szerző módfelett örült a látogatásnak, mert egykori müncheni útjának nemcsak e két kiváló barátot köszönhetette, hanem emlékezetes étkezéseket is. És ahogy Bachnak napokig kellett gyalogolnia, hogy hallhassa Buxtehude-t élőben, hiszen nem léteztek még felvételek, úgy bizonyos ételspecialitások sem jutottak át a határon maguktól. A szakácsként sem ügyetlen müncheni barátok tehát egyet jelentettek az osztrák-bajor fogások hához jövetelével. Furcsa vagy sem, a következő megállapodás született Baermannék és Mendelssohn között: előbbieket elkészítik a szerző két kedvenc ételét, a gőzgombócot (Dampfnudel) és a túrós rétest (Rahmstrudel), utóbbi pedig olyan művet komponál a két hangszerre, amelyet elő tudnak adni koncertkörútjukon.

Így esett, hogy Mendelssohn kosztért cserébe komponált.

„Amikor a kijelölt időpontban (reggel 9-kor) megérkeztem az otthonába – emlékezett vissza Carl Baermann –, Mendelssohn sésapkát nyomott a fejembe, kötényt kötött a derekamra és fakanalat tuszkolt annak övébe. Ezután saját magát is alávetette mindennek, de a fakanál helyett egy pennát tett a füle mögé, és a személyzet nagy örömeire levezetett engem a konyhába. Aztán visszatért, ahogy ő nevezte, billentyűs kemencéjéhez, ahol keverte, gyúrta, szóta, borsozta és édesítette, majd fűszeres szósszal, pokoli tűzben kisütötte művét. (...) Még aznap kipróbáltuk a duót, és néhány apróbb hangszertechnikai javítást követően apám és én jobban el voltunk ragadtatva a bájos darabtól, mint Mendelssohn a gombóctól és rétestől, bár megesküdött rá, hogy a gombóckölteményem zseniálisabb volt, mint az övé.”

Így született a klarinétra, basszetskürtre és zongorára írott *F-dúr (op. 113)*, majd néhány hónappal rá a *D-dúr (op. 114) koncertdarab*. ○

Fellélegezve

A veszélyhelyzet június közepi feloldásával mindenki megkönnyebbült egy kicsit, az óvintézkedések betartása mellett **operai rendezvényekre is sor került.** A Margitszigeti Szabadtéri Színpad nyári évadát Rost Andrea és Piotr Beczala dalestje nyitotta meg, ahol a világhírű művészeket az Opera Zenekar kísérte Halász Péter vezényletével. A Balaton partján az OperaFüreden Énekkari és Opera Gálára, valamint Lehár-gálaestre került sor, míg augusztusban A sevillai borbélyt láthatták két alkalommal az élő előadásra vágyók.

„Eszben, hidegben színházi előadáson, koncerten ülni rémes. De felemelő is tud lenni, hogy az elemekkel dacolva kitart a publikum, kitartanak a fellépők, és a közös akarat nyomán, mindennek ellenére, jelentős élménnyé válik a produkció. (...) Már A szicíliai vecsernye nyitánya szenvedélyes kezdés, és utána érkezik a lengyel sztárénekes, aki tavaly például Lohengrin volt Bayreuthban, és ugyancsak 2019-ben a bécsi Opera kamara-

énekesi címet adományozott neki. Jó kiállású férfi, »belezendíti« a nedves légbe A szicíliai vecsernyéből, az első felvonásból Ricardo áriáját, szárnyalnak Verdi érzelemdús dallamai, és kapásból kezdünk felmelegedni. A Bohéméletből Mimi első áriájával, a szintén világot járt Rost Andrea intenzíven folytatja a bemelegítést. Naná, hogy neki is árad a hangja. (...) Jó színész is. A második részben A víg özvegyből a Vilja-dallal már hódít. Amikor A mosoly országából ketten eléneklik a Szív-duettet, a közönség a hidegben ázva, mindenféle esőkabátokba és pokrócokba bugyolálva is meg van főzve. A zenekar a topon, Halász Péter olyan elánnal vezényel a teljes testével és erőteljes mimikájával, hogy (...) valósággal szuggerálja a muzsikusokat. És még ezt is lehet fokozni, végül a harmadik ráadás A víg özvegyből az Ajk az ajkon előadása közben összesimul, összeforr a két énekes, akik nagyon odatették magukat a zenekarral, karmesterrel és a kitartóan lelkes közönség-

OperaFüred | Foto: Hárossy Péter

Farkasréti Mária, Annalisa Stroppa, Horváth István, Fülep Máté, Giorgio Caoduro, Kiss András, Pallerdi András - A sevillai borbély - Margitszigeti Szabadtéri Színpad | Foto: Nagy Attila

A sevillai borbély - Margitszigeti Szabadtéri Színpad | Foto: Nagy Attila

gel együtt. Dacolva az elemekkel, igencsak szép estét szereztünk egymásnak.” (Bóta Gábor, 168ora.hu)

„Parádés esttel ajándékozta meg a közönséget a Magyar Állami Operaház Zenekara és művészei. (...) Világszínvonalat hozott Füredre a négy énekes, a nehéz szövegeket bravúrosan tolmácsolta a drámai szoprán Rálik Szilvia Verdi Macbethjéből a második felvonásbeli áriával. Lenyűgözte a nagyerdeműt Cser Krisztián Verdi Don Carlos című művéből Fülöp király áriájával. Kristálytisztán csendült fel a tenor Boncsér Gergely előadása, aki Donizetti Az ezred lánya című darabjából Tonio románcát vitte színre a második felvonásból. Lenyűgözte a közönséget Szántó Andrea, a művésztől a barokk zenéből hangzott el egy örökszép melódia, Dido búcsúja a brit szerző, Henry Purcell Dido és Aeneas című művéből.” (Kovács Erika, veol.hu)

NÉZŐI VÉLEMÉNYEK

A SEVILLAI BORBÉLY

„Szép volt, jó volt, köszönöm!”
Pécs Zsófia

„Szuper előadás volt!”
Kissné Szabó Zsuzsanna

„Csodás volt már a próba is!”
Gergely Beatrix

OPERAFÜRED

„Kegyessé időjárás – fantasztikus előadás –, hálás köszönet mindenkinek!”
Milosevics Erzsébet

„A tegnap este is csodálatos volt. Köszönjük a kórusnak!”
Berlák Piroska

„Nagyon nagy az igény a magyar operaénekesek gála-programjára.”
Kuki Éva

„Gratulálok szeretettel, nagyon szép énekkari koncert volt!”
Haraszi Ferenc

„Nagy munka volt, köszönet érte mindenkinek, aki részt vett benne!” (Schenker Béla)

Fűre lépni szabad!

Fotó: Kummer János

Nem hivatalos avatója, de valódi örömnépe volt az Eiffel Műhelyháznak augusztus 19-én. Magyarország legnagyobb szabadtéri előadóhelyén, az Eiffel Műhelyházat övező Kodály Zoltán parkban, a Kémény fényképmény tövében állították fel a színpadot, hogy a *Parkfoglaló* gálán az a huszonegy magyar énekes, akik sokat veszítettek az elmúlt időszakban, valamint a 2020 darab széken, továbbá pokrócokon helyet foglaló közönség ismét egymásra találjon a hosszú hónapok óta vágyott, élő zenei élmény keretében. Az estét a sztártenor, Jonas Kaufmann fellépése koronázta meg.

„Ami ugyanis látszik az Eiffel Műhelyházból és a parkból, az valóban csodaszép és ötletes. (...) A gála végül nem hatkor (azaz hat óra tízkor), hanem fél hét magasságában kezdődött meg – a biztonsági előírásokat nagyon helyesen komolyan vették –, és az már az első taktusoknál feltűnt, hogy az elmúlt fél

„Az Opera Zenekar mindig minimum kiváló teljesítményt nyújt.”
(Pécs Zsófia)

Szántó Andrea | Fotó: Kummer János

„Gratulálunk, köszönjük a csodálatos, színvonalas estét!” (Erdei Mihályné)

Wiedemann Bernadett, Medveczky Ádám és az Opera Zenekara | Fotó: Nagy Attila

évben nemcsak a közönség lett kiegészítve az előzenére, hanem az Operaház zenekara is. És természetesen az énekesek: (...) nem is értettem igazán, miért nem lehetett tisztán egy nagy magyar blokkot adni, de így olyan élményekkel lettünk volna szegényebbek, mint például a (heti hírösszefoglalók után is aktuális) *Rágalomária* Szvéték László modern és értő felfogásában, vagy *Rosina áriája* Balga Gabriellától. A közönség soraiban volt, aki Gyurkovics Mária alakításával vetette össze, amiből Balga jól jött ki: a szerephez illőn igazi vadmacska volt, nem pedig szende, ráadásul még egy repülővel is interakcióba lépett. (...) A főigazgató és a gála háziasszonya, Gyüdi Melitta szellemesen oldották a műsor tömörségét. (...) Az énekesek mellett az Operaház zenekara és énekkara is rendkívülit nyújtott, nagyon jól vette a különböző zenei világok közötti váltásokat. (...) Kaufmann egy kicsit olyan számos operarajongónak, mint rockernek a Rolling Stones. (...) Másfél óras gálája valójában egy második (harmadik), önálló gálának is beillett. Egészen más élmény élőben hallani ezt az egyedi, lágy, sötét tónusú tenort, mint lemezen – rajongói joggal nevezik a tenor új királyának. (...) Kaufmann egy rendkívül közvetlen, szerény, allűröktől mentes (a koncertfilmekhez ké-

pest komolyabb) emberként mutatkozott meg a színpadon, igyekezett mindvégig személyessé tenni egy-egy áriát. Itt is voltak bőven slágerek (*Képaria*, *Turiddu búcsúja*, *Nessun dorma*, *Levéláría*), sőt, még egy apró gikszer is adódott a *Virágáriában*, amin Kaufmann felszívta magát, és onnantól még nagyobb koncentrátsággal mutatta meg, mennyire sokoldalú és sokszínű, minek is köszönheti a hírnevét. Hat ária, négy ráadás – minden Kaufmann-rajongó álma teljesült. A Parkfoglaló emlékezetes este marad.”
(Tölgyesi Gábor, Népszava.hu)

Szvéték László | Fotó: Nagy Attila

○ Bátori Éva, Szabóki Tünde, Rálik Szilvia, Fodor Bernadett, Schöck Atala, Wiedemann Bernadett, Balczó Péter, László Boldizsár, Palleri András, Szegedi Csaba, Haja Zsolt, Kovácszá István, Meláth Andrea, Szántó Andrea, Balga Gabriella, Szemere Zita, Keszei Bori, Csiki Gábor, Szvéték László, Fried Péter és az Opera Énekara és Zenekara | Fotó: Nagy Attila

„Zseniális volt! Eddigi legjobb élményem, ötletes pokrócjeggyel.”
(Bálint Mária)

„Mindannyiunknak csodálatos este volt! Az Eiffel Műhelyház nagyszerűen járul hozzá Kőbánya városképéhez.” (Chinatown Budapest)

„A szervezők minden logisztikai részletet alaposan átgondoltak. (...) A nagyméretű színpadot befedték, bal oldalon kivetítőt is felállítottak, így a nézők a részleteket is jól láthatták, sőt, még kényelvű feliratozót is elhelyeztek. A hangminőség példás volt. (...) Nagyon elégedett vagyok azzal, hogy a huszonegy szólista legalább kétharmada kiváló teljesítményt nyújtott. (...) Az este egyik leszebb élménye *Linda áriája* volt Donizetti *Linda di Chamounix* című operájából, amelyet Szemere Zita szoprán adott elő bársonyos hanggal, kiváló frazeálással és jól sikerült koloratúrával a háromvonalas hangoknál – egészen megbabonázott. Hasonló érzéseket keltett Balga Gabriella mezzoszoprán is, aki Rossini *A sevillai borbély*éből *Rosina áriáját* csillogó technikával adta elő: a sötét mélységek figyelemre méltóak voltak, akár csak a szoprán hangfekvésben hallható magasságok. (...) A műsor magyar blokkja elképesztő ovációt váltott ki a közönségből, főként, amikor a legendás és még mindig karizmatikus, 79 éves karmester, Medveczky Ádám állt a zenekar

○ Szemere Zita, Rajna Martin | Fotó: Nagy Attila

○ Varga Judit igazságügyi miniszter és Ókóvács Szilveszter az Operaház főigazgatója | Fotó: Nagy Attila

„Érdeemes megemlíteni a férfi- és a női kar színvonalas szereplését is.”
(Kovács András)

élén Kodály *Háry János*ának *Intermezzóját* vezényelve. (...) Jonas Kaufmann személye manapság a szakma abszolút csúcsát jelenti, népszerűségét talán csak a korábbi három tenoréhoz lehet hasonlítani. (...) *Rodrigo imája* Massenet *Cid* című operájából nem tartozik a legnagyobb slágerek közé, de talán pont emiatt volt megindító. A megfelelő kifejezőmód, a sötét színezetű hang és a tiszta magasságok is ezt a hatást erősítették. (...) A műsor hivatalos részét Puccini *Turandot*jából a népszerű *Nessun dorma* zárta, megkoronázva a csillogó-magas H-val. Természetesen a közönség tapsvihara a hűvösre forduló idő ellenére is csak erősödött, hiszen nem akarták ezt a ritka vendéget elereszteni a színpadról. A szerda este igazi gálamarton volt, amely nemcsak két tucat magyar énekes képzett hangját volt hívatott megmutatni, de a szervezők képességét is arra, hogy ilyen elsőosztályú sztárt tudnak megnyerni hozzá. A közönség lelkesedése mit sem csökkent öt óra alatt, az utolsó részben az ováció csak fokozódott. És hogy érezzük: szinte senkit nem érdekelt, hány repülő szállt el a közeli reptérről a fejünk fölött, mert még azok sem tudták megzavarni az estét.”
(Pavel Unger, Opera Slovakia)

„Felejthetetlen! Érezhető volt, hogy a művészek is nagyon várták már, hogy közönség előtt énekeljenek.” (Biró Ilona)

○ Rálik Szilvia | Fotó: Nagy Attila

„El lehet mondani az igazságot úgy, hogy ne fájjon”

Szerző: Braun Anna

A Teréz körút egyik csodálatos bérházának klasszikus polgári lakásában ülünk *Keleti Éva* Kossuth- és Balázs Béla-díjas fotográfussal. Otthona középpontjában az az óriási asztal áll, ami mellett minden vasárnap összegyűltek a család idősei és fiataljai, máskor pedig a hatvanas-hetvenes évek legnagyobb színészei, táncművészei, rendezői és koreográfusai foglaltak helyet. Ezekben a szobákban töltötte utolsó karácsonyát Róna Viktor, innen rohant át Keleti Éva segíteni, amikor a közelben lakó Orosz Adél hazatért újszülöttjével.

Ide született a Teréz körútra?

Négy és fél éves voltam, amikor ide költöztünk, csak a pontosság kedvéért. 1936 tavaszán.

A precizitás vezet akkor is, amikor olyan keményen fogalmaz a tánc-tehetségével kapcsolatban?

Borzalmasan tehetségtelen voltam, ez tény. Hiába táncoltam Nádasí mester szárnyai alatt, Mednyánszky Ágival egy csoportban. Rídegek a csontjaim, merevek az izmaim: ha fűlig kellett emelni a lábakat, nekem legfeljebb csak vállig ment. Nem voltak jó adottságaim, de természetes vágyam volt a balett, a tánc. Nem tu-

○ Keleti Éva a Levegőben című fotója előtt | Fotó: MTI

dom, hogyan keveredett belém. Hároméves lehettem, amikor az anyukám elvitt egy mozgásstúdióba, Braun Lilihez. Emlékszem, Lili néni mindig megfogott a fejemnél fogva és úgy lóbált, hogy szép hosszú nyakam legyen. Azt mondta, ez fontos lesz, amikor majd táncolok. Azt hiszem, ez volt az első mondat, ami belém ültette, hogy nekem a tánc az életem lehet. Őt elvitték Auschwitzba. Én pedig polgári „színháznéző” lettem végül: az Erkelbe, az Operaházba jártunk a szüleimmel, és a balett mindig egészen különleges hatással volt rám. Minden darabban a mozgás volt az, ami megérintett, ami érdekelt.

Később kalandos úton elkerült a Magyar Fotóhoz, majd 1956 egy nagy váltást is hozott.

Sok kollégám disszidált, újra kellett osztani a „terepet”. Én a színházat kaptam, és hozzákönyörögtem a táncot is. Kértem engedélyt, hogy a Balettintézetbe járhassak órákra, mert

azt mondtam, hogy nem fotografálhatok úgy balettot, hogy nem tudom, mit fotografálok! Ebben a műfajban evidens, hogy mi következik például egy *grand jeté* után. Nem akkor kell exponálni, amikor már látod a mozdulatot, hanem a tizedmásodperc törtrészével meg kell előződnöd ahhoz, hogy megörökíthesd.

Járt gyakorlatokra is, vagy csak elméleti órákra?

Dolgoztam mellette, így mindezt nem úgy kell elképzelni, hogy néhány évre beültem az iskolapadba, de mindenfelébe belekóstolhattam. Akkor barátkoztam össze a Rónaosztállyal, akik később nagy hazai balettisztárok lettek. Folyamatosan ott nyűzsögtem az Operaház és a Balettintézet körül. Egy idő után pedig már kívülről is meg tudtam mondani a 9-10 éves gyerekekről, hogy kiből lehet jó táncos és kiből hiányzik az akarat, az elhivatottság, kinek nem igazán jók az adottságai, ki az, akit csak az anyuka erőltet. A balettban mindez nagyon pontosan észreveszhető. Láttam a felvételin a kicsiket, akik sírva és félve jöttek, aztán tíz évvel később ugyanők ragyogtak az Operaház színpadán. Nagyon szép időszak volt. Azt hiszem, benne élek az elmúlt életemben. A múlt, a jelen és az esetleges jövő az én szótáramban egész másként szerepel.

Ez egy fotográfusnál talán természetes is. Legyőzte az időt.

Ezt így még nem fogalmaztam meg, és nem is tartom magamat alkalmasnak arra, hogy megítéljem. Az biztos, hogy nagyon hiányzik a múlt, de nem fájdalmasan. Nincs rossz érzésem, amikor a minket követő harmadik, negyedik generációt látom a placcon. Tanítani nem szeretnék, mert nem tudok. Rettenetesen emocionális alkat vagyok, és az érzelmeit az ember nem tudja oktatni. Nem tudom elmondani, miért éppen úgy fotografálok egy portrét, ahogy. Mert nekem úgy tetszik.

Fotó: Belicza László Gábor

Sok történetet mesélt színészekről, Básti Lajosról, aki zord természetű volt és senkit nem túrt meg maga mellett, aztán önt mégis.

Vagy Latinovits Zoltánról, aki gyűlölte, ha fénykép készül róla. Táncművészekről miért nincsenek ilyen történetek?

A balettművészek mások. Másképp viselkednek kamera előtt, nekik az önkifejezéshez szükséges eszközük a testük, az „agyuk helyén” is a fizikumuk van. Bennük nincs meg az a fajta zárkózottság, mint a színészekben.

Ugyanakkor mély és igaz barátság is született, nem is

egy. A már emlegetett Róna Viktor és Orosz Adél is állandó résztvevője volt a nagy baráti összejöveteleknek itt a Teréz körúton.

Viktor nálunk töltötte az utolsó karácsonyát, szerencsére éppen Magyarországon volt. Orosz Adél engem hívott, amikor a kisbabáját elhozta a szülés után a kórházból, hogy segítsék. Persze, barátok is lettünk. Hosszú távon azt hiszem, csak azzal tudunk dolgozni, akivel jó barátságban is vagyunk. Pedig nincs igazán jó természetem: őszinte vagyok és szókimonódó, amit mindig megbánok, de évekkal később általában kiderül, hogy igazam volt. Senkinek nem szabad hazudni. Annak a művésznek sem, aki megkérdezi, hogy milyen volt aznap este. Finoman, de mindig megfogalmaztam, ha bármelyikük rossz volt a színpadon. El lehet mondani az igazságot úgy, hogy ne fájjon. Azt is hozzá kell tenni, hogy nagyon nehéz időszak volt ez a balettnak, mert rengetegen elmentek külföldre '56 után, és hirtelen kellett pótolni a legjobbakat. A magyar táncművészek mindig is nagyon kelendőek voltak, tárt karokkal fogadták őket a legnagyobb együttesek.

Mikor fordult a kocka: mikor határozhatott szabadon arról, hogy mit szeretne fotografálni?

A hetvenes években már én dönthettem, azt csinálhattam, amit akartam.

Akkor született az ikonikus *Extázis* című kép is...

...ami szerintem ötven százalékban szerencse volt, és csak ötven százalékban szakmai tapasztalat és tudás.

Ez az alkotás lett a veszprémi Nemzetközi Kortárs Táncfesztivál plakátja hosszú évekig...

...ahol zsűriztem is. Imádtam Veszprémet, örületes tehetségek tűntek fel ott. Nagyon izgalmasnak tartom a kortárs táncot, Góbi Ritát, a kortárs balettot, vagy éppen Frenák Pált. Nagy tisztelője vagyok.

De nincs róla portré.

Nincs, valóban. Valami csoda folytán nem találkoztunk még.

1991-ben, hatvanévesen letette a gépet, és most, amikor a férje útra kelt, kezdett újra fotózni. A Covid19-járvány előtt pedig nagy kiállítása volt a Múcsarnokban.

És nincs az új portrék között táncművész, ami nagy fájdalom. De vannak tehetséges fiatal színészek, mint Ifj. Vidnyánszky Attila vagy Vecsei H. Miklós. Még terveztem egy nagy tárlatot, de attól tartok, hogy a koronavírus megakadályozza ennek létrehozását. Én abban nőtem fel, hogy az élet legfontosabb része az, hogy a familiánk tagjai leülnek és beszélgetnek. Mindenki tudott mindenkiről mindent, kíváncsiak voltunk egymásra, volt időnk a másokra. Szerintem most sok „betegség” oka az, hogy ez a fajta családközpontúság elveszett. Szerettem volna megmutatni, hogy milyen jó családban élni. ○

HEREND

PORCELÁN

Herend

TRADÍCIÓ-INNOVÁCIÓ

HEREND, KOSSUTH LAJOS U. 135. • BUDAPEST, JÓZSEF NÁDOR TÉR 10-11.
BUDAPEST, ANDRÁSSY ÚT 16. • BUDAPEST, SZENTHÁROMSÁG U. 5.

ORIGO KULTÚRA

SZÓRAKOZÁSRA AJÁNLJUK

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

A FRANCIA
MÚZSA
SZEZONJA
2020
2021

SZEPTEMBER

OKTÓBER

NW NEW WAVE
MEDIA GROUP
Novel Unique Brave New wave

ORIGO

ERKEL
ERKEL SZÍNHÁZ
ERKEL THEATRE

EIFFEL
EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

ERKEL SZÍNHÁZ

2020. szeptember 15. **SALOME** | *RICHARD STRAUSS*

2020. szeptember 24., október 2., 3. **Laurencia** | *Michael Messerer / Alexander Krein*

2020. október 4., 10., 17., 20., 22., 24., 25. **ISTVÁN, A KIRÁLY** | *SZÖRÉNYI LEVENTE – BRÓDY JÁNOS*

2020. október 9., 11., 15. **Manon Lescaut** | *Giacomo Puccini*

2020. október 16., 18., 21. **Az álarcosbál** | *Giuseppe Verdi*

2020. október 18. **BEATLES 60**

2020. október 30., 31. **A hattyúk tava** | *Rudi van Dantzig / Toer van Schayk / Pjotr Iljics Csajkovszkij*

EIFFEL MŰHELYHÁZ

2020. szeptember 11. **KAKTUSZOK (Trois Gnossiennes; Örvény; 5 tangó; CACTI)** | *Hans van Manen / Erik Satie; Lukács András / Philip Glass; Hans van Manen / Astor Piazzolla; ALEXANDER EKMAN / FRANZ JOSEPH HAYDN / LUDWIG VAN BEETHOVEN / FRANZ SCHUBERT*

2020. szeptember 16. **MENTS MEG, URAM!**
(DEAD MAN WALKING) | *JAKE HEGGIE*

2020. szeptember 21. **FANTASIO / FORTUNIO** | *GIAMPAOLO TESTONI*

2020. szeptember 22. **BENYOVSZKY MÓRIC, AVAGY A KAMCSATKAI SZÁMÚZÓTTEK** | *FRANÇOIS-ADRIEN BOIELDIEU*

2020. szeptember 25., október 6., 10. **POPPEA MEGKORONÁZÁSA** | *CLAUDIO MONTEVERDI – BELLA MÁTÉ*

2020. szeptember 26. **Edgar** | *Giacomo Puccini*

2020. október 1. **8. szimfónia** | *Gustav Mahler*

2020. október 2., 5. **Carmen** | *Georges Bizet*

2020. október 3. **Faust** (a Szentpétervári Kamaraopera vendégelőadása) | *Charles Gounod*

2020. október 4. **Gyöngyhalászkok**
(a Szentpétervári Kamaraopera vendégelőadása) | *Georges Bizet*

2020. október 9., 11., 17., 24. **A KÉPZELT BETEG, AVAGY ŐFELSÉGE KOMÉDIÁJA** | *VAJDA JÁNOS*

2020. október 10., 11., 17. **ITTHON MARADOK / JOYFUL!** | *VETÉSI ADRIENN / KOVÁCS ANDRÁS PÉTER; SARKISSOVA KARINA / ANIMAL CANNIBALS*

2020. október 16., 18., 24., 25., 31. **VESZEDELMESES ÉDEN**
(LES ENFANTS TERRIBLES) | *PHILIP GLASS*

2020. október 22., 25., 30. **Székely fonó** | *Kodály Zoltán*

PÉCS – DÓM TÉR

2020. szeptember 12. **Carmen** | *Giacomo Puccini*

EIFFEL

EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

VAJDA JÁNOS

A KÉPZELT BETEG,

AVAGY ŐFELSÉGE KOMÉDIÁSA

ŐSBEMUTATÓ

OPERA KÉT FELVONÁSBAN, MAGYAR NYELVEN, MAGYAR ÉS ANGOL FELIRATTAL

A SZÖVEGKÖNYVET **MOLIÈRE** *A KÉPZELT BETEG* ÉS **BULGAKOV** *ŐFELSÉGE KOMÉDIÁSA* CÍMŰ DARABJA ALAPJÁN ÍRTA **VÁRADY SZABOLCS**
RENDEZŐ **SZABÓ MÁTÉ** DÍSZLETTERVEZŐ **CSEH RENÁTÓ** JELMEZTERVEZŐ **FÜZÉR ANNI** KARMESTER **KOVÁCS JÁNOS**

BEMUTATÓ: 2020. OKTÓBER 9., EIFFEL MŰHELYHÁZ

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ